

VSEBINA:

Ivan Regent, predsednik Slovenske izseljenske matice:

Ob koncu starega in začetku novega leta

Boris Kocijančič, član IS in predsednik republ. sveta za znanost in kulturo vlade LRS:

Cestitka rojakom za novo leto

Mira Spetina, narodni heroj, predsednik RK Slovenije in predsednik odbora za zdravstvo in soc. varstvo LRS:

Cestitka rojakom za novo leto

Prehodnje leto bodo prireditve Izseljenskega tedna v Splitu

Vsa nova in še lepša v novem letu
G. G.:

Novo obdobje v razvoju jugoslovankega gospodarstva

E. Petrin:

Od obljube do asfalta in betona

Vseslovenski dan v Barbertonu

Pismo iz Poljske

Po domači deželi

Jože Zupančič, Litija:

Krško ob Savi na poti iz zaostalosti v napredek

Marička Znidaršič:

Zimska (pesem)

Anton Skruba, Merlebach:

Iz Merlebacha

Ivanka Janežič, Farciennes:

Kako živimo v Belgiji

Coetko A. Kristan:

65 let najstarejšega slovenskega lista »Glasa naroda«

Cv. A. K.:

16. redna konvencija SNPJ v Clevelandu

Cv. A. K.:

O izseljencih in za izseljence

Domovina na tujih tleh

Rojaki nam pišejo

Mlađi rod

Lojze Zupanc:

Kako se je vragu godilo v Beli krajini

Drobtinice

Fran Maselj-Podlimbarski:

Potresna povest

Na ovitku

Meh za smeh: O ribniških šolarjih in učenem liscu — Sale

Slika na naslovni strani

Na Pohorju pozimi (Foto: Franc Močnik, Ljubljana)

Barvna slikovna priloga

France Codec: Jesen ob Kokrici

*Ko pridete na obisk v domovino,
dobrodošli v gostiščih Ljubljane,
ljubljsanske okolice, Zasavja
in na Kočevskem*

Srečno in uspehov polno leto 1950

želi vsem

GOSTINSKO PODJETJE
OKRAJA LJUBLJANA

ELMA

tovarna elektromateriala

ČRNUČE PRI LJUBLJANI

Izdelujemo in izvažamo

Instalacijski material:

stikala, vtičnice, vtiče in razdelilce,
natikala, lestence in wecco sponke,
okove za žarnice E27 in E40,
oklopne varovalke, pešel cevi
In pribor, likalnike

Izolacijski material:

Oljno svilo, bougier cevi in oljne svilene trakove
od 10-35 mm širine

Transformatorje:

preizkusne transformatorje 220/50-3000 V, zaščitne
transformatorje prenosne in stabilne 100 VA,
220-380/24 V ter razne specialne transformatorje
po naročilu

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanajstkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov. — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov ne vračamo. — Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/3-155

FRANC GODEC: JESEN OB KOKRICI

Ivan Regent, predsednik Slovenske izseljenske matice

OB KONCU STAREGA IN ZAČETKU NOVEGA LETA

Staro leto gre h koncu. Marsikateri naš naročnik pa bo morda prejel to številko »Rodne grude«, ko bo leto 1958 že za nami.

Tudi to leto je bilo za nekatere trdo in neusmiljeno, za druge pa res srečno in veselo ali vsaj dobro. Od nekdanj je tako. To pravilo velja za vse ljudi na svetu: za posameznike, za rod-bine, za plemena in za narode.

Celo leto smo živeli v ozračju izredne mednarodne napetosti, ki je ogrožala mir in povzročala nevarnost nove svetovne vojne. Celo leto je nekje pokalo: zdaj tu — zdaj tam. In še poka. Nekateri narodi so izgubili svoje demokratsko izvoljene vlade. Drugi so se opomgumili in prišli do svoje svobode in samostojnosti. Tretji se še borijo za prvo in drugo. Še dosti je plemen in narodov, ki živijo kot podjarmljeni prebivalci kolonij velikih pa tudi manjših držav. Velike in industrijsko močne države se še vedno borijo za svoja interesna področja, za ležišča surovin in nadmoč na svetovnih tržiščih. Velikanske vsote denarja se trošijo za oborožitev armad. Če bi se ta denar porabil za pomoč nerazvitim državam, v miro-ljubne, gospodarske, kulturne in socialne namene, bi povsod na svetu zavladovala mir in blagostanje.

Društvo narodov je moralo tudi v tem letu večkrat intervenirati, da se manjši vojni spopadi ne bi razširili na ves svet in se trudi, da bi se pogajanja za razorožitev zaključila vsaj z delnim uspehom.

Jugoslovanska vlada se je v imenu svojih narodov tudi v letu 1958 vztrajno borila za aktivno koeksistenco — to se pravi po domače povedano — za prijateljsko sodelovanje med vsemi narodi sveta, ne glede na njihov državni in družbeni sistem. Borila se je za mir, za enakopravnost vseh narodov, malih in velikih, za razorožitev in zlasti proti jedrski oborožitvi. Za to svoje plemenito prizadevanje je žela splošno priznanje in dosegla tudi nekaj uspehov. Ti uspehi seveda še niso takšni, da bi jih lahko imeli že kot izraz uresničenja vseh idej in predlogov, za katere se je vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije borila. Vendar so dragocen delež v boju za trajno in prijatelj-

Predsednik Slovenske izseljenske matice Ivan Regent z ženo Malko, ki je letos praznovala sedemdesetletnico. Bila mu je dober tovariš tudi pred vojno, ko so ga kot borca za pravice delavcev veliko preganjali

sko sodelovanje med vsemi narodi in državami za mir in za razorožitev, kakor tudi za pomoč zaostalim narodom.

Prizadevanje vlade FLRJ za uresničenje gornjih ciljev ni začasnega pomena. Ni manevriranje z velikimi ideali v sebične namene. To prizadevanje je načelnega pomena. Narodi Jugoslavije gradijo v svoji državi nov socialistični družbeni sistem. V gospodarski izgradnji so že dosegli take uspehe, da se FLRJ danes že lahko šteje med industrijsko razvite države. Ne moremo se še primerjati z industrijsko najbolj razvitimi državami, toda dosegli smo že visoko stopnjo industrializacije, o tem ni dvoma. Naši rojaki v tujini, ki tako radi in v velikem številu obiskujejo vsako leto svojo rojstno domovino, so imeli sami priložnost videti naše uspehe na gospodarskem in drugih toriščih. To je bilo mogoče doseči le po zmagi osvobodilnega boja in zato, ker smo živeli v miru. Tudi naš nadaljnji napredek je mogoč le, če bo v svetu vladal mir. Sicer smo imeli v tej dobi tudi velike in različne težave, ki so nam povzročile

(Nadaljevanje na str. 270)

BORIS KOCIJANČIČ

član Izvršnega sveta in predsednik republ. Sveta za znanost in kulturo vlade LRS

Ko ste nekoč pod težo razmer, dragi rojaki, zapuščali domačo zemljo, ste ponesli s seboj ljubezen do svoje rojstne domovine, do materinega jezika, do naše čudovite pesmi. Ta ljubezen vas močnejše kot vse drugo veže z domačo grudo pavsod, kjerkoli se borite za vsakdanji kruh. To zgovorno dokazujejo vaša številna prosvetna društva, časopisi, knjižnice, pepske in dramske prireditve. Prosvetno in kulturno udejstvovanje in izživljanje je tisto, kar vas še po dolgih letih čvrsto veže s staro domovino.

MIRA SVETINA

narodni heroj, predsednik RK Slovenije in predsednik odbora za zdravstvo in soc. varstvo LR Slovenije

Rada bi vam, dragi rojaki in rojakinje, povedala nekaj besed o naši zdravstveni in socialni zakonodaji, ki je gotovo med najnaprednejšimi v svetu.

Glavna prednost naše zdravstvene in socialne zakonodaje je, da ne stremi samo za tem da nudi državljanu uspešno zdravljenje ob potrebi, temveč posveča največjo skrb vzrokom, ki povzročajo bolezni, skuša te vzroke odstraniti, da do bolezni sploh ne bi prišlo. Isto velja za socialno varstvo državljanov. Ne

(Nadaljevanje s str. 269)

težko gospodarsko škodo. Vendar naša prizadevanja za mir med narodi, zato, da bi se v svojih medsebojnih sporih posluževali metod sporazumevanja, niso le odraz želja po miru zavoljo naših potreb, marveč so odsvit našega globokega socialističnega humanizma: v njih se zrcali vroča želja vseh naših narodov, da bi mogli v miru srečno živeti — srečni med srečnimi — svobodni med svobodnimi. Drugače ne moremo — ne znamo!

V tem prizadevanju za naše in blagostanje vsega človeštva so nam bili v pomoč tudi naši rojaki, katerim ob tej priložnosti v imenu Slovenske izseljenske matice in v svojem imenu želim srečno in veselo Novo leto 1959 ter vse prisrčno pozdravljam!

Tisti med vami, ki ste bili zadnja leta na obisku v domovini, ste tu mogli spoznati, kako je Jugoslavija v letih po osvobodilni vojni in ljudski revoluciji napredovala na vseh področjih družbenega življenja. Videli ste med drugim, kako se je dvignilo tudi naše prosvetno, naše kulturno življenje, kako so vedno širše plasti našega ljudstva deležne najboljših stvaritev na vseh področjih kulturnega snovanja. Ta razvoj je rezultat spoznanja, da le prosvetljen in kulturno razvit človek lahko živi polno, človeka vredno življenje. Ta razvoj pa je hkrati izraz socialističnega pojmovanja kulture in njenega poslanstva, ki se zaveda, da je spoznavanje kulturnih stvaritev med narodi ena od najbolj zanesljivih poti do njihovega medsebojnega razumevanja in mirnega sožitja. Nova Jugoslavija se trudi, da tudi v tem prizadevanju ne bi zastajala in da bi po svojih močeh tudi po tej poti pripomogla, da bi človeštvo doseglo cilj, ki ga je pred več kot sto leti videl naš Prešeren v tem

*»da, koder sonce hodi,
prepirl bo iz sveta pregnan,
da rojak prost bo vsak,
ne drag le sosed bo mejak.«*

V želji, da bi čimprej doživeli ta čas, vam želim, dragi rojaki, vso srečo v novem letu 1959

čakati, da nekje nastane težji socialni problem, temveč ga že vnaprej preprečiti.

V našem delu nam izdatno pomagajo take organizacije, kakor so sindikati, Zveza mladine, Zveza ženskih društev itd., zlasti pa organizacija Rdečega križa. S pomočjo Rdečega križa izobražujemo širok krog, predvsem mladih ljudi, jih navajamo na sodobnejši način življenja, v zdravem okolju. S tem uspešno zmanjšujemo osnovne vzroke obolenj. Prav tako družbene organizacije s svojim požrtvovalnim delom preprečujejo socialno zlo in s tem pomagajo pri reševanju socialnih vprašanj. S tem dajemo našim zakonom pravo življenje in uresničujemo njihov smisel.

Vsem vam, dragi rojaki in rojakinje, želim v letu 1959 mnogo zdravja in osebne sreče v vašem življenju.

Prihodnje leto bodo prireditve Izseljenskega tedna v Splitu

Izseljenski teden bomo v Jugoslaviji prihodnje leto praznovali v dnevih od 2. do 12. julija. Organizator glavnih prireditev bo Izseljenska matica Hrvatske, prireditve same pa bodo v prelepem mestu ob našem Jadranu — v Splitu. Podroben program prireditev še ni določen in bomo o njem poročali naknadno. Danes vam pa sporočamo, kako so si posamezne izseljenske matice zamislile potovanje za rojake, udeležence glavnih prireditev Izseljenskega tedna v Splitu. Organizatorji so pri izdelavi načrtov za te izlete predvsem mislili na

to, da bi izletniki na teh potovanjih videli čim več ter da bi udobno potovali.

Slovenska izseljenska matica bo organizirala izlet v Split v dnevih od 8. do 16. julija. Odhod bo 8. julija ob 6. uri zjutraj z avionom z ljubljanskega letališča v glavno mesto Jugoslavije Beograd. Tam bodo izletniki ostali dva dni in si v tem času ogledali mesto in okolico. Iz Beograda bodo z avionom odpotovali v Split, kjer se bodo srečali z rojaki izletniki iz drugih republik in se udeležili prireditev Izseljenskega tedna. Na povratku jih bo ladja popeljala na otok Rab, kjer bodo med drugim obiskali tudi množično grobišče naših internirancev — žrtev zloglasnega rabskega taborišča med zadnjo vojno. Z Raba bodo odpotovali na Reko, od tam pa v znano obmorsko letovišče Opatijo, kjer bodo ostali dva dni. Iz Opatije se bodo izletniki vrnili proti Ljubljani, se med potjo ustavili v Postojni ter si ogledali mesto in svetovno znano Postojnsko jamo. V Postojni bo zaključek izleta z večerjo v postojnski Jamski restavraciji.

Potovanje bo oskrbel Putnik s svojimi udobnimi avtobusi. Tudi prenočišča in hrano bodo imeli izletniki v prvorazrednih hotelih. Stroški tega osemdnevnega izleta (vožnja, prehrana in prenočišča, ogledi in izleti) znašajo skupno 37.538 din. Ta znesek lahko prijavitelci nakažejo vnaprej na naslov Slovenske izseljenske matice v Ljubljani, Cankarjeva 1/II. Prijave za izlet pošljite na isti naslov, in sicer najkasneje do 15. maja 1959.

Izseljenska matica Hrvatske priredi izlet v Split v dnevih od 4. do 19. julija. Izletniki se odpeljejo z avtobusom 4. julija ob 9. uri zjutraj izpred hotela Esplanade v Zagrebu. Potujejo skozi Slavonski Brod proti Beogradu, nato skozi Sarajevo, Mostar in Dubrovnik. Po ogledu Dubrovnika jih bo ladja odpeljala v Split na prireditve Izseljenskega tedna. Na povratku bodo izletniki obiskali še Šibenik, Zadar, Reko, Pulj, Postojno (ogled Postojnske jame) in Ljubljani, od koder se bodo vrnili 19. julija v Zagreb.

Stroški tega 15-dnevnega izleta, vključno s prevozi z udobnimi avtobusi, vlaki (I. razred) in ladjo, s hrano in prenočišči znašajo 65.000 dinarjev za osebo. Prijave sprejema do vključno 15. maja 1959 Matica iseljenika Hrvatske, Zagreb, Gajevega 2-a.

Izseljenske matice Srbije, Makedonije, Bosne in Hercegovine bodo organizirale izlet na proslavo Izseljenskega tedna v dnevih od 6. do vključno 20. julija. To potovanje bo zajelo največ krajev. Udeleženci se bodo 6. julija ob 7. uri zjutraj zbrali v Beogradu, v Nušičevi ulici 4, kjer ima prostore Matica izseljencev Srbije. Avtobus jih bo nato popeljal skozi Novi Sad, preko Fruške gore, skozi Vukovar in Borovo v Osijek. Od tam bodo nadaljevali potovanje skozi Slavonsko Požego v Zagreb, nato obiskali čudovita Plitvička jezera ter skozi Titove Korenice in Gospič potovali do Karlobaga ob jadranski obali, do Zadra in nato v Split. Po zaključku proslav se bodo izletniki vračali in si med potjo ogledali na-

Usa nova in še lepša

V NOVEM LETU

V prihodnjem letu bo »Rodna gruda« doživela svoj šesti rojstni dan. Veliko sveta je v tem času preromala. Kar v šestindvajset različnih držav sveta si je utrla nešteto poti, kamor iz meseca v mesec zvesto prihaja in prinaša v domove naših rojakov podobe in besedo iz daljne rojstne domovine.

Obljubili smo vam, da vam v zadnji letošnji številki malo več povemo, kakšna bo prihodnje leto naša revija. Seveda bo spet dobila novo »obleko« — to je okusno in lepo zunanjo in notranjo opremo. Tudi večja bo — kar za osem strani se bo povečala vsaka številka, da bomo lahko objavili še več slik in različnega zanimivega beriva. Ustregli bomo tudi želji številnih naročnikov, ki že bolj slabo vidijo, da bo od prihodnjega letnika tiskana z večjimi črkami. Spet bomo objavljali lepo domačo povest v nadaljevanjih. Zraven pa seveda še kopico črtic in veselih zgodbic in šal. Seznanjali vas bomo z našimi pesniki, pisatelji in upodabljalnimi umetniki. Izbrali bomo tisto, kar bo najlepše in vam blizu, pa naj bo to že pesem, reprodukcija slike ali odlomek iz kakšne povesti. Otroško stran bomo razširili in jo ob robu opremili s kratkim besednjakom v angleščini, francoščini in nemščini, da bodo zgodbi in pesmi razumljive tudi tistim otrokom naše krvi, ki so bili na tujem rojeni in že težko razumejo slovenščino. V rubriki »Za dom in družino« bomo razpredli pomenek o vsem tistem, kar zlasti zanima naše žene, matere in gospodinje. Pod zaglavjem »Domovina na tujih tleh« bomo v prihodnjem letniku govorili predvsem s slikami iz krajev in iz življenja naših rojakov. Pri tem pa nam bodo morali veliko pomagati naročniki, ki jih tukaj še ponovno vljudno vabimo, da nam pošljejo čim več fotografij iz naselbine, kjer živijo, iz kraja, kjer delajo, s prireditve, slike njihove družine itd.

Prav pristrčna hvala vsem sodelavcem, dopisnikom in našim poverjenikom, ki so vsak po svoje pripomogli, da »Rodna gruda« tako lepo napreduje in se število njenih naročnikov in prijateljev hitro veča. Prav gotovo bo tudi v prihodnjem letu tako, ali ne?

Srečno in veselo novo leto želi vam in vašim družinam

UREDNIŠTVO

Ena izmed znamenitosti Splita je tudi vila našega znamenitega mojstra, kiparja Ivana Meštroviča, ki stalno živi v Ameriki. Vilo, ki je danes bogata galerija njegovih del, je podaril svojemu rojstnemu mestu Splitu (foto prof. Letinič)

slednje kraje: starodavni Dubrovnik, Trebinje Hercegovni, Boko Kotorsko, Cetinje, Titograd in Nikšič v Crni gori, Bileče in Gacko v Hercegovini ter Sutjesko, ki je poleg svojih

naravnih lepot pomembna tudi kot eden najpretnesljivejših spomenikov osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov v zadnji vojni. Od tam se bodo izletniki vračali skozi Sarajevo preko planine Romanije, Goražda, Vezirove Čuprije na Drini, Višegrada, Titovih Užic skozi Sevojno, nato čez Ovčarske in Kablarske klisure, Svetozarevo in Kragujevac ter skozi znano zdravilišče Arandjelovac v Beograd.

Celotno potovanje z odpočitki, izleti in ogledi, vožnjo, prehrano in prenočitvi v prvovrstnih hotelih stane 65.000 din. Znesek se lahko plača vnaprej po čekovni nakaznici na naslov Matice iseljenika Srbije, Beograd, Nušičeva 4. Na gornji naslov se sprejemajo prijave izletnikov do 15. maja 1959.

Rojakom izletnikom je dano na voljo, katerega navedenih potovanj se želijo udeležiti. Vsako jih bo povedlo po drugi poti in skozi druge kraje naše lepote do Splita, kjer se bodo srečali vsi skupaj na prireditvah in svečanostih prihodnjega izseljenskega tedna. Časa za premislek in odločitev imate dovolj. Pridite v čim večjem številu, da vidite lepote, današnjo rast in napredek rojstne dežele! V prihodnjih številkah bomo podrobno poročali o programu glavnih prireditev Izseljenskega tedna v letu 1959.

NOVO OBDOBJE

v razvoju jugoslovanskega gospodarstva

Jugoslavija se je v povojnih letih korenito spremenila. Temelj za te spremembe je njen gospodarski razvoj, ki je šel doslej skozi dve obdobji. Prvo obdobje je bilo v znamenju zdravljenja ran, ki jih je deželi zadala druga svetovna vojna. Drugo obdobje, ki se je začelo že po letu 1946, pa je bilo v znamenju graditve zaostalega predvojnega gospodarstva. Kljub različnim težavam, ki so jih povzročili znani dogodki po letu 1948, je Jugoslavija iz leta v leto z velikimi napori odpravljala zaostalost; po vsej deželi so kot gobe po dežju rasle tovarne, na rekah pa se je vodna sila pretvarjala v električno energijo. Jugoslovanske tovarne so začele izdelovati najrazličnejše izdelke, kakršnih prej niso v deželi nikoli izdelovali. Veliki orodni stroji, turbine, različni izdelki barvastih kovin, oprema za hidrocentrale, nove, tudi nad deset-tisočtonske ladje, avtomobili, traktorji in še in še mnogo najrazličnejših izdelkov od preprostih do najbolj kompliciranih nosi danes napis — Made in Jugoslavia. Ne le doma, tudi v tujini se pojavlja čedalje več izdelkov sicer mlade, a podjetne jugoslovanske industrije.

»Jugoslavija je zdaj industrijska dežela,« je dejal predsednik republike Josip Broz-Tito 12. oktobra v Zenici, kjer so proslavljali dograditev največjega metalurškega kombinata v Jugoslaviji, ki daje sam letno 750 tisoč ton jekla.

Kako je letos? Čeprav bo uspeh gospodarstva mogoče presoditi šele čez nekaj mesecev, vendar že prvi približni podatki dokazujejo, da bo tudi letos proizvodnja porasla v primerjavi z lanskim letom za okrog 10 odstotkov. Najbolj

očitni so v letošnjem letu uspehi v kmetijstvu. Ze lani se je začela velika akcija za setev donosnejše pšenice. Čeprav je zlasti v severovzhodnem delu veliko ravninske plodne zemlje, vendar je znašal povprečni pridelek pšenice v državi v letih 1950 do 1956 enajst stotov na hektar. Zaradi tega je morala Jugoslavija vsa poslednja leta uvažati žito za svoje potrebe. Ta uvoz pa zlasti bremeni jugoslovansko zunanjetrgovinsko bilanco. Ker pa so možnosti, da bi lahko doma pridelali dovolj žita, se je začela velika bitka za višje hektarske donose. In letos so prvič poželi sadove teh prizadevanj.

Vreme kmetijstvu letos ni bilo naklonjeno. Spomladanska suša je precej vplivala na letino, vendar pa je žetev marsikoga presenetila. Na državnih posestvih so pridelali povprečno 24,3 metrskega stota, v zadrugah povprečno 21,3 metrskega stota in privatni kmetje povprečno 11,4 metrskega stota pšenice na hektar. V nekaterih področjih so pridelali celo 60 in več metrskih stotov. Kljub neugodnemu vremenu je bila torej letina v primerjavi s prejšnjimi leti kar dobra. Na tistih področjih, kjer so polja dobro obdelali, uporabljali umetna gnojila ter prvovrstno seme, je bila letina kljub slabemu vremenu boljša kot prejšnja leta, ko je bilo vreme za kmetijstvo najbolj ugodno.

Letošnji uspehi v kmetijstvu, zlasti v Vojvodini, pa so med drugim tudi sad velikih melioracijskih del. Področje med Savo, Donavo in Tiso je najbolj primerno za razvoj kmetijstva, je pa tudi najbolj odvisno od vremena. Kadar je malo več dežja, preplavi voda polja, suša

Na letošnjem zagrebškem veesejmu je bila razstavljena tudi doma izdelana sodobna stanovanjska oprema

Nekaj zgradb beograjskega veesejma (spodaj)

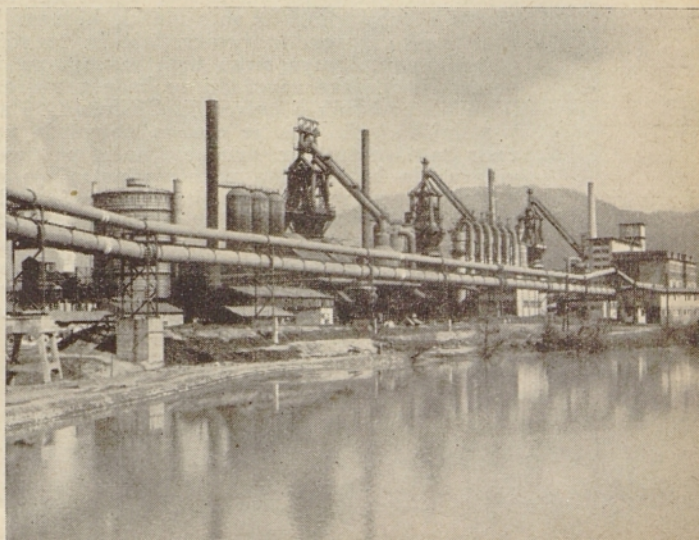
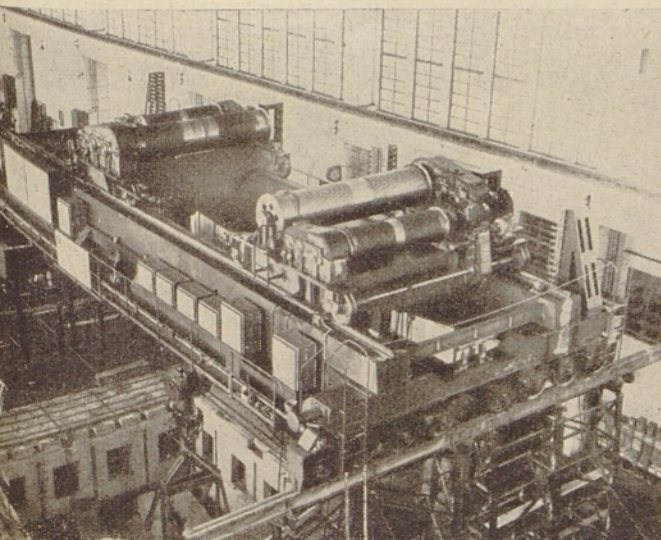
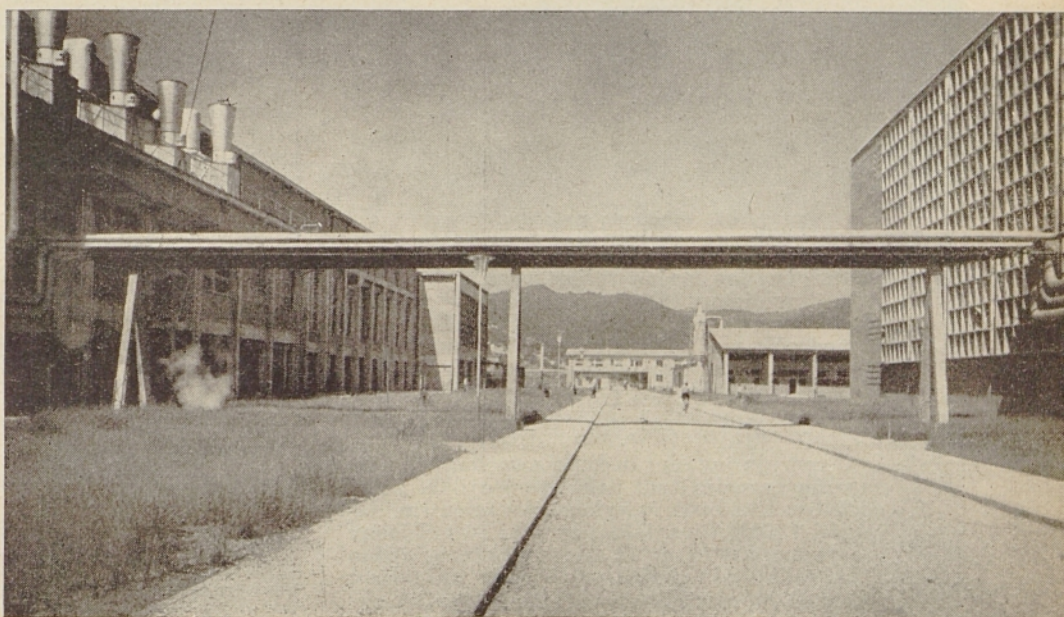

Barvasta metalurgija ima vedno bolj važno mesto v našem gospodarstvu.

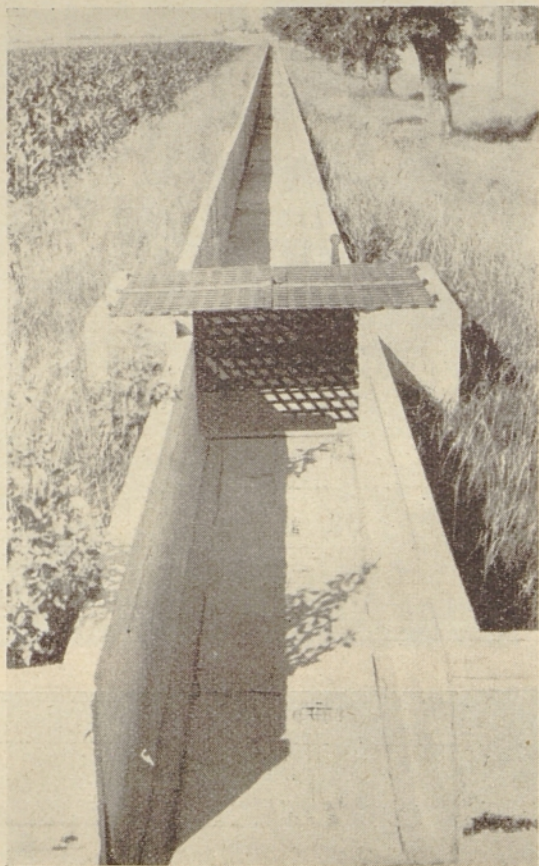
Na sliki desno: tovarna glinice in aluminija v Kidričevem

Na sliki spodaj: 225-tonski električni mostni tekalni žerjav izdelan v Litostroju — pred odpremo v Indijo, kjer ga bodo postavili v hidrocentrali Panchet Hill blizu Kalkute

Na sliki spodaj desno: Del železarne v Zenici

Namakalni kanali na področju Vrbasa

pa tudi izredno močno vpliva na posevke. Zato je že drugo leto v teku velika akcija — gradnja kanala Donava—Tisa—Donava. Vse veliko plodno področje med obema rekama bo prepredeno z manjšimi kanali in jarki, ki bodo ob deževju odvajali vodo, ob suši pa bodo po njih namakali polja. Podobna melioracijska dela so tudi v Makedoniji, Bosni in Hercegovini in drugod.

O razvoju jugoslovanskega gospodarstva nam nazorno govorijo tudi nekatere številke. Letos do konca leta bodo jugoslovanske železarne dale nad 1.100.000 ton jekla, rudniki 20 milijonov ton premoga, tovarne 32.000 ton bakra, približno prav toliko aluminija, okoli 5000 traktorjev, okrog 50.000 različnih vozil, blizu 500 milijonov kvadratnih metrov različnih tkanin, četrta milijona radijskih sprejemnikov, 250 tisoč ton umetnih gnojil itd. To so podatki, ki nam le enostransko govorijo o proizvodnji in razvoju gospodarstva. Druga stran tega razvoja pa je porast življenjske ravni, ki se kaže v najrazličnejših podatkih o potrošnji. Od leta 1956 ali v zadnjih dveh letih je osebna potrošnja narasla za 11 odstotkov, družbeni načrt pa predvideva, da bi se letno povečala potrošnja za 8 odstotkov na prebivalca. Hitreje narašča osebna potrošnja v kmetijskih gospodinjstvih in to predvsem zato, ker so letos nesorazmerno porasle cene kmetijskih pridelkov in je višji dohodek industrijskega prebivalstva šel v glavnem za kritje razlike med starimi in novimi

cenami kmetijskih pridelkov. Tak razvoj ni v interesu našega gospodarstva, ker ne zagotavlja skladni porast življenjske ravni vseh delovnih ljudi naše dežele. Da bi to dosegla, je vlada FLRJ v septembru nekoliko povečala cene kruhu (belemu za 2 din pri kg), moki (za 1 din pri kg), sladkorju (za 25 din pri kg), tobaku in električni energiji (gospodinjiski tok 1 din za kWh). Na ustrezen način je obenem povečala plače delavcem in nameščencem, obenem pa z odločnimi ukrepi zadržala nadaljnji dvig cen kmečkih pridelkov. Tako bomo dosegli, da bo imelo prebivalstvo v mestih isto življenjsko raven kot na deželi. Realne cene moke in kruha bodo navajale kmete, da se bodo sami trudili, da bi pridelali več žita, ker se jim bo to izplačalo, ne pa poceni kupovali kruh v pekarnah. S tem bomo obenem tudi zmanjšali uvoz žita iz drugih držav.

Pomembna gospodarska panoga v Jugoslaviji je turizem. Letošnje leto je bilo turistično najbolj plodno v zadnjih 25 letih, saj je deželo obiskalo nad en milijon turistov. Upravičeno lahko pričakujemo, da bo Jugoslavija zaradi ugodnih klimatskih pogojev in geografske lege in pa zaradi sistematičnega razvijanja turizma kmalu prešla med turistično močno razvite evropske dežele. Temu bodo pripomogle tudi bolj urejene ceste. V tem pa pomeni letošnje leto važen mejnik. Jugoslovanska mladina je zgradila moderno avtomobilsko cesto iz Ljubljane do Zagreba in jo tam povezala z že dograjeno avtomobilsko cesto Zagreb—Beograd. Letos so hkrati pričeli pripravljati graditev ceste od Beograda do Niša, kjer jo bo prihodnje leto prav tako gradila mladina vseh jugoslovanskih republik. V nekaj letih bo vsa Jugoslavija od severa do skrajnega juga povezana z moderno avtomobilsko cesto, ki bo gotovo pospešila avtomobilski in splošni turizem.

Gospodarska rast Jugoslavije se seveda tudi močno pozna pri gradnji stanovanj. Več kot polovica vsega prebivalstva je zdaj zaposlena v industriji in selitev ljudi s podeželja v mesta in industrijska središča stalno zaostruje tudi stanovanjske probleme. V letošnjem letu bodo v vsej državi zgradili okrog 12.000 stanovanj s skupno površino okrog 600.000 kvadratnih metrov. Reševanje stanovanjskega problema pa bi lahko bilo še bolj uspešno, če bi industrija gradbenega materiala dohajala naraščajoče potrebe.

Tuje delegacije, ki obiskujejo Jugoslavijo, večkrat izjavljajo, da se jim zdi vsa Jugoslavija kot veliko gradbišče. Marsikje res ni mogoče prepoznati krajev, tako so v tem desetletju po vojni spremenili svojo podobo. In v teh spremembah podobe krajev se spreminjajo in rastejo ljudje, ki so po vojni z velikimi žrtvami začeli graditi novo Jugoslavijo in ki zdaj že uživajo prve sadove teh svojih, marsikdaj nadčloveških naporov.

G. G.

Lepih krajev je bogata naša dežela, Na sliki: Kranjska gora

Od obljube

DO BETONA IN ASFALTA

Ob petnajstletnici, ki jo je letos praznovala mlada jugoslovanska republika, so ji njeni državljani poklonili nešteto lepih daril — ponosnih uspehov svojega dela. Najlepše vezilo pa ji je vsekakor dala naša mladina, ki je letos zgradila moderno avtomobilsko cesto od Ljubljane do Zagreba. Ze teden dni prej so mladi graditelji izpolnili svojo veliko, častno obljubo. V osmih mesecih so zgradili 80 kilometrov dolgo moderno avtomobilsko cesto, ki jo je 25. novembra predsednik Tito izročil prometu. Takšnega praznika naša lepa, prijazna Dolenjska še ni videla. Nad 50.000 ljudi se je zbralo v Novem mestu, kjer je bilo na Glavnem trgu veliko zborovanje. Iz vseh krajev so prišli mladi graditelji, to je bilo pravo morje mladosti, zbrali so se okrog predsednika Tita, ki jim je govoril. Vmes so bili domačini, prebivalci od blizu in daleč in kakor da so bile vsem vzete besede prav iz srca, je bilo, ko je predsednik dejal: »Ni se nam treba več bati in vpraševati, kaj bo jutri, ko nas ne bo. Glejte mlado generacijo, glejte te mlade! Vi boste znali iti naprej po poti, ki je bila zaznamovana s krojo in kostmi borcep v naši narodnoosobodilni borbi...«

Približno 55.000 mladink in mladincev je bilo treba, da bi zgradili avtomobilsko cesto od Ljubljane do Zagreba. Prijavilo se jih je v vsej državi okoli 200.000 — vsi bi radi pomagali uresničevati veliko nalogo, ki jo je jugoslovanski mladini dal na njenem kongresu januarja letos predsednik Tito. V osmih mesecih se je zvrstilo v 466 brigadah 53.450 deklet in fantov z dežele, iz tovarn, iz šol. Marsikdo od njih je sodeloval že pri delovnih akcijah jugoslovanske mladine, večina pa je bila novih. Toda pri delu med njimi ni bilo razlike. Izkušnost »starih« graditeljev so novinci zamenjali z velikanskim članom in voljo in značke udarnikov so krasile prsa tako enih kot drugih. Niso brez osnove mnoga podjetja, ki so gradila cesto, ponujala mladincem z dežele, naj ostanejo pri njih kot stalni delavci: izkazali so se kot pravi delavci, morda še bolj.

STO TISOCE KUBIKOV JE ŠLO SKOZI NJIHOVE ROKE

Avtomobilsko cesto Bratstva in enotnosti so začele mladinske delovne brigade graditi od Ivančne gorice z ljubljanske strani in od Jankomira od zagrebške strani. Natančno 79 km in 850 m cestišča so zgradili, od tega v Sloveniji 65 km in na Hrvaškem 16,850 km. Pri tem je bilo treba izkopati in vgraditi v slabega pol leta nad milijon 600 tisoč kubikov raznega materiala. To je številka, ki vzbuja spoštovanje, saj so brigade — seveda s pomočjo modernih strojev — vsak dan izkopale in vgra-

dile blizu 10 tisoč kubičnih metrov zemlje, gramoza, skal in drugega. Razen tega pa so po končanih zemeljskih delih mladinke in mladinci pomagali še pri betoniranju in asfaltiranju cestišča, kar da spet težke tisočake kubikov.

Toda to še ni vse. Na celotnem odseku ceste je bilo treba zgraditi tudi 52 raznih večjih in manjših objektov, od katerih sta največja most čez Savo pri Jankomiru blizu Zagreba (330 m), in viadukt pri Trebnjem (110 m). Če k temu dodamo še 220 raznih propustov, urejevanje nasipov ob cesti, saditev drevja in grmičja ter drugo, potem bi bilo to približno vse. Samo približno, kajti drobnih, a potrebnih opravil tudi ni bilo malo.

V NASELJIH OB TABORNEM OGNJU

Šestnajst naselbin je bilo vzdolž celotne trase ceste. Tu je bil pravi drugi dom brigadirjev. Vse so imeli tam: televizijo, radijske sprejemnike, ozvočenje, knjižnice — vse, le »tramvajva ni bilo«, kot je v šali nekdaj dejal. Najlepše pa je bilo seveda zvečer ob tabornem ognju, ko so se preizkušali v prepevanju, igranju in pripovedovanju. Takrat so oživeli spomini na delo, ki so ga opravili podnevi, kovali so načrte za jutrišnji dan in pripovedovali, kaj so videli na izletih po Sloveniji in Hrvaški. Vse brigade, v katerih so bili fantje in dekleta z vasi, so namreč obiskale kraje od Postojne preko Ljubljane, Celja, Maribora, Kranja, Jesenice, Trbovelj, Zagreba, Kumrovcva in drugih. Morda je bilo prvič in zadnjič, da so videli toliko novega in zato je bilo vse to zanje še veliko večje doživetje.

Zgodilo pa se je tudi marsikaj, kar se ne dogodi vsak dan. Brat je našel sestro po 15 letih, za katero ni vedel, je li živa ali ne. Ko so ju ločili, mati in oče sta padla kot žrtvi ustašev, je bila Marjana stara dve leti, Milan pa sedem. V naselju »Joža Vlahović« sta se našla in vsa srečna pisala teti v Liko, kjer je doslej živel Milan: »Iz brigade prideva skupaj k tebi in tam bova ostala za vselej!«

Na enem izmed odsekov pri gradnji avtomobilske ceste. Čeprav pri gradnji ni manjkalo modernih strojev, so morali mladi graditelji tudi z rokami krepko poprijeti

Del nove avtomobilske ceste v bližini Brežic

Obletnica poroke v brigadi? Da, tudi to se je zgodilo. Jelena in Ivan sta oba iz Novega Sada. Skupaj sta hodila v gimnazijo in skupaj študirata na univerzi. Ko sta se poročila, sta morala v službo: on k železnici in ona v banko. Skupno sta prišla tudi v brigado. In prav tu sta praznovala prvo obletnico poroke. Ko so njuni tovariši zvedeli za ta praznik, so jima pristrčno čestitali.

SE BI RADI OSTALI

Sam smeh in dobra volja sta vladala med brigadirji. Kako tudi ne: zdravi so bili, vse je bilo urejeno tako, da jim je življenje potekalo zares lepo, našli so tovariše, ki jih ne bodo kmalu pozabili, glavna pa je bila zavest, da delajo koristno delo, na katero so zares lahko ponosni. 25 brigad in nešteto posameznikov je prosilo Glavni štab, naj bi jim dovolil še ostati. Navadno tega niso dovolili, toda včasih so le popustili. Brigada postavnih Kordunašev iz Karlovca je po dveh mesecih prosila, da bi ostala še en mesec. Dovolili so ji. Ko pa so tudi po izteku tega meseca želeli ostati še naprej, jim niso mogli več dovoliti. »Tovariši, svojo dolžnost ste več kot izvršili, vse priznanje in hvala vam.«

IN SE BESEDA ZA KONEC

Za gradnjo ceste »Bratstva in enotnosti« od Ivančne gorice do Jankomira je bilo porabljenih 5 milijard 750 milijonov dinarjev. Strokovnjaki pravijo, da je ta vsota za približno 7 od-

stotkov manjša, kot pa če bi gradili cesto poklicni delavci. Naj bo že tako ali drugače, čisti dobiček je predvsem velik vzgojni pomen te delovne akcije. Tega pa ni mogoče meriti s številkami.

E. Petrin

Rojak John Lokar iz Pokojnice, slikan letos poleti z najstarejšim Dolenjcem, 101-letnim Stefanom Kosirjem iz St. Pavla pri Sentvidu. Rojak Lokar pošilja pristrčne pozdrave in novoletne čestitke Progresivnim Slovenkam, društvu »V boj«, slovenskim pevskim zborom v Ameriki, predvsem zborom Jadran, Slovanu in Zarji, Slovenskemu delavskemu domu na Waterloo Rd, Euclid, rojakom Frenku Cesnu, Godini in Woodu ter še vsem drugim prijateljem in znancem širom Amerike. Mnogo zdravja in sreče v novem letu!

Barberton
All-Slovene
Day
1958

VSESLOVENSKI

DAN V BARBERTONU

Mesto Barberton v državi Ohio je oddaljeno več tisoč milj od Jugoslavije. Ko se je leta 1891 priselil tja prvi Slovenec Anton Struckle, je bilo v Barbertonu le nekaj hiš. Delavci so zaslužili deset do trinajst centov na uro, bušel krompirja je stal 25 centov, najemnina za štiri ali petsobno stanovanje pa mesečno 6 do 10 dolarjev.

V naslednjih letih je začelo prihajati v Barberton vedno več Slovencev. Delo so dobili v novoustanovljenih tovarnah »The American Vertified Company« in v »The Diamond Match Company«. Stanovali so največ pri mrs. Ursuli Dormish na Bolivar Street, ki je v svoji veliki hiši oddajala sobe v najem. Med prvimi slovenskimi naseljenci so bili Martin Možek, Martin Zagar, Jernej Gerbec, Frank Gerbec, Anton Gerbec, Frank Tonja, Mike Pristo, Joseph Hiti, Joe Podpecnik, Matija Kramar, John Lintol, Joe Troha in Tom Pavlič.

Slovenski naseljenci so bili znani kot pošteni in marljivi delavci. Popolnoma naravno je bilo, da so hoteli v novi domovini ohraniti šege in navade svojega naroda. Nastale so majhne organizacije in društva. Shajali pa so se v tistem času v majhni sobi v hiši mrs. Dormisheve, ki je postala družabno središče slovenskih naseljencev.

Leta 1918, ko so se barbertonski Slovenci znašli v nekakšni krizi, so ustanovili Slovensko neodvisno društvo, ki se je iz skromnih začetkov hitro razvilo v močno organizacijo in si leta 1919 na 14. cesti zgradilo svojo lastno dvorano, ki je postala kulturno in družabno središče vseh Slovencev v Barbertonu. Stavbo so leta 1941 razširili ter uredili poleg nje osem prostorov za balinanje in je danes znana pod imenom Slovene Center Bowling alleys. Poleg balinišča so leta 1951 zgradili obširno plesišče.

Še drugo poslopje stoji danes v Barbertonu v ponos Slovencev. To je gledališče organizacije American Slovene Corporation, ustanovljene leta 1945. To je danes najmodernejše in najbolj znano gledališče v Barbertonu, med njegove lastnike pa se šteje nad 300 naših ro-

jakov. Dalje imajo Slovenci v Barbertonu tudi dve cerkvi. Prvo so zgradili leta 1921 na Hopocan Aveniji, drugo večjo in lepšo pa so v neposredni bližini prve zgradili leta 1942.

Gornje povzemamo iz lične brošure Barberton All-Slovene Day 1958, ki je izšla ob letošnjem prvem praznovanju Vseslovenskega dneva v Barbertonu. Brošuro in poročilo o Vseslovenskem dnevu v Barbertonu nam je poslal rojak Anton Okolish in se mu za oboje tem potom lepo zahvaljujemo. Žal zaradi pomanjkanja prostora članka nismo mogli uvrstiti v prejšnjo številko našega lista.

Vseslovenski dan so organizirala združena slovenska društva v Barbertonu. Namen proslave in prireditve je bil, da se z njimi da nepristransko priznanje vsem barbertonskim Slovencev, ki imajo velike zasluge pri kulturni in industrijski rasti tega mesta.

V soboto, 14. junija je bil prirejen banket, na katerem je pred nabito polno dvorano županja mesta Barbertona, Hon. Catherine R. Dobbs uradno proglasila 14. in 15. junij za Vseslovenski dan v Barbertonu. Na proclju društva Domovina (Slovene Center) je ponosno vihrala poleg ameriške zastave tudi slovenska trobojnica.

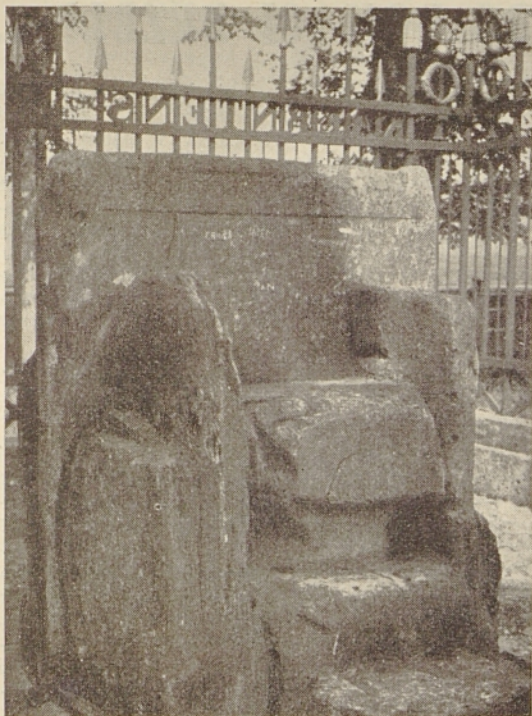
Med udeleženci in govorniki so bile številne ugledne osebnosti iz Barbertona, naši rojaki — Frank L. Spetich, predsednik Združenih slovenskih društev v Barbertonu, slovenski župnik Rev. Joseph Celesnik, Vincent Zurz, Martin A. Seryak, John Poda itd., dalje glavni odborniki raznih slovenskih podpornih organizacij: Anton Nemanich za KSKJ, Karol Semenič za SNPJ, John Susnik za SDZ itd. Stolovarnatelj banketa je bil Vincent Lauter.

Pogrešali so udeležbo Franceta Lauscheta, zveznega senatorja države Ohio, ki je bil napovedan kot govornik, pa ni mogel priti, ker je bilo isti dan izredno zasedanje kongresa.

Izredno svečan in nepozaben je bil trenutek, ko so prisotni zapeli poleg ameriške še našo himno, ki so ji dodali še otožno domačo: »Kje je moj mili dom?«, ki je v srcih vseh obudila žive spomine na mlada leta in daljni domači kraj.

Tudi naslednji dan pri spevoigri »Vrnitev« je bila dvorana polna. Žal, niti v programu niti v poročilu rojaka Okolisha ne zasledimo avtorja te slovenske spevoigre v dveh dejanjih, ki se godi v Sloveniji. V tej spevoigri, v kateri nastopa 29 oseb, so nastopile kar tri generacije naših rojakov iz Barbertona. Tudi od družine rojaka Okolisha, našega dopisnika, so pri igri sodelovale kar tri generacije: njegova soproga Jennie je bila pomožna direktorica, nastopili pa so sin Robert in hčerka Margaret poročena Naizer ter mala vnukinja Jeanne Naizer.

Ob zaključku svojega poročila dopisnik naglašja, da je Vseslovenski dan zelo navdušil slovensko mladino v Barbertonu, ki se že pripravlja, da se v Barbertonu spet poživita petje in dramatika. To je zelo lepa ugotovitev in Slovenska izseljenska matica toplo čestita vsem tistim barbertonskim Slovencev, ki so dali pobudo ter vsem, ki so organizirali in tako lepo izvedli prireditve Vseslovenskega dneva.

Dve sliki iz dežele Miklove Zale — Koroške. Na desni Gospa sveta, na levi vojvodski prestol na Gosposvetskem polju, dve veliki pričevanji o koreninah našega slovenskega rodu, ki se razraščajo v koroški deželi že dolgih tisoč štiri sto let. Dolga stoletja so minila, odkar so slovenski kmetje na Gosposvetskem polju ustoličevali svoje deželne kneze in letos mineva natančno 480 let, ko so Turki med deset tisoči s Koroške odpeljali v sužnost tudi mlado Serajnikovo Zalo iz Svaten v Rožni dolini, ki je opevana v neštetihi pesmih in opisana v prelepi ljudski povesti kot lik posebljene ljubezni do svoje domače dežele. Mnogo viharjev je šlo preko koroške dežele in njenih ljudi od tistih dob. Zdaj so spet bridko prizadeti. Avstrijska vlada je v šolah prepovedala dvojezični pouk in s tem prekršila ustavni zakon, kakršen je postala uredba o dvojezičnem šolstvu, ki je bila leta 1945 svečano podpisana.

Pismo iz Poljske

Pišem vam iz daljne Poljske, kjer živim s svojo družino. Na kratko vam bom opisal svoje življenje. Oba z ženo sva preprosta človeka in tudi moja življenjska zgodba je preprosta. Če se ozrem nazaj na svoje življenje, najdem v njem same žalje. Veliko sem pregaral v štiri-desetih letih in se včasih kar sam sebi čudim, da sem vse to zmogel. Toda saj navsezadnje to ni nič posebnega. Moja življenjska zgodba je enaka zgodbam tisočev slovenskih fantov in deklet, ki so šli pred mnogimi leti na tuje za delom in kruhom.

Verjemite, da me še danes boli v srcu jok moje matere ob najinem slovesu. Vse do smrti bom nosil v srcu ta jok — to njeno in mojo bolečino.

Doma sem iz Dolnjih Slaveč pri Lendavi v Prekmurju. Že kot otrok sem moral trdo delati. Komaj šest let mi je bilo, ko sem šel služiti v Gornje Slaveče. Delo je bilo pretežko zame in moje otroške roke, ki bi se še tako rade igrale, so bile že vse zdelane in polne žaljev.

Takšna so bila moja otroška leta. Ko sem malo odrasel, sem večkrat slišal, kako lepo se živi v drugih deželah. Pa sem pisal bratu v

Nemčijo, da naj mi preskrbi kakšno delo. Brat je bil takoj za to. Šestega aprila 1939 v ranem jutru sem zapustil rodni krov, in se poslovil od domačih. Najtežje je bilo slovo od matere, ki je stala na pragu, nato pa pohitela za menoj, kakor da bi me rada zadržala. Jaz pa sem ji klical: »Zbogom, zbogom, nikoli več se ne bova videla.« In res je bilo tako.

Niso bili prijetni prvi vtisi v »zlati« deželi. Mnogo je bilo razočaranj, mnogo težkega dela. Po vojni sem se izselil iz Nemčije na Poljsko, kjer sem se oženil in ustanovil dom. Delam kot rudar, globoko v jami, daleč od sonca in belega dne služim kruh svoji družini. Ni lahko.

Pet ljudi šteje moja družinica: mene, ženo Aleksandro, ženino mater in hčerki Kristino in Bzeslawo. Rad jih imam. Zanje živim in delam. Rad pa imam tudi še vedno svojo domovino, mnogo mislim na lepe domače kraje: Maribor, Cankovo, Večeslavce... Iz srca pozdravljam vso svojo domačo deželo, pa tudi vse naročnike »Rodne grude« slovenske izseljence, razkropljene po svetu.

Karel Lang,
Kowory, prov. Jelenia Gora Polska

PO DOMAČI DEŽELI...

V Šempetru v Savinjski dolini so na Dan republike 29. novembra odprli lep zadružni dom. Dom je zelo prostoren, v njem so tri hmeljske sušilnice ter več skladišč, osemjevalnica, vaška zadružna pralnica, kopalnica s tuši, zbiralnica za mleko, prodajalna, mala dvorana za seje in strokovne tečaje, kino dvorana z gledališkim odrom, upravni prostori zadruga, garaže za traktorje in druge poljedelske stroje. V domu bo tudi čitalnica in televizor. Tri četrtine sredstev za gradnjo doma je prispevala tamkajšnja zadruga.

Na Dan republike 29. novembra so slovesno izročili njenemu namenu novo trsnico v Vrhpolju na Primorskem.

V Besnici pri Kranju so zgradili zadružni dom. Dom ima lepo urejeno gostišče, prostore za trgovsko poslovalnico s skladišči, poleg drugega pa tudi prostore za kmetijsko gospodarsko šolo.

40-letnico prvega slovenskega zavoda za slepe smo praznovali letos 22. novembra. V proslavo tega jubileja so slepi, ki si danes v novi Jugoslaviji pišejo povsem nov, svetlejši list zgodovine, pripravili vrsto prireditev. Tudi slovenski kulturni delavci in umetniki so priredili slepim več nastopov.

Lepo darilo našim smučarjem in turistom je vzpenjača na Vitranc, ki je bila slovesno izročena prometu na praznik 29. novembra.

Humorist Ježek od ljubljanskega radia, ki ga tudi naši rojaki iz evropskih dežel dobro poznajo — rojaki iz Francije celo osebno —, je nedavno praznoval 25-letnico svojega humoriističnega delovanja. Dobil je veliko čestitk in daril, med temi tudi dosmrtno brezplačno vozovnico za pohorsko vzpenjačo.

Pletarna v Ptuj, ki daje kruh 140 ljudem iz Haloz, svoje izdelke predvsem izvažajo, in sicer v ZDA, Anglijo, na Ciper in Grčijo, na Finsko in Zahodno Nemčijo.

Sto let bo letos minilo, odkar smo Slovenci izpod peresa Frana Levstika dobili zelo znano ljudsko povest Martin Krpan z Vrha, ki se je s svojim svežim, pristinim humorjem in preproščino med ljudmi tako priljubila, da je Martin Krpan danes nekakšen legendarni slovenski junak. Levstik je takrat napisal še Napake slovenskega pisanja in Popotovanje od Litije do Cateža.

Ljubljana dobi novo opekarno. Zgrajena bo v Podutiku in bo izdelala letno 20 milijonov opek.

V Ormožu bodo zgradili tovarno sladkorja z letno zmogljivostjo 20.400 ton sladkorja. Tovarne za izdelavo sladkorja bodo zgradili še v več drugih krajih v Jugoslaviji, da nam sladkorja ne bo več treba uvažati.

Dve rožici sredi bele zime na Gorenjskem
(foto prof. Letinič)

Bloke

Kulturni dom »Zasavje« v Trbovljah

Mednarodni sejem »Sodobna elektronika«, ki je bil na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani v začetku novembra, je bil ena naših letošnjih najbolj uspešnih gospodarskih prireditelj. Na njem je sodelovalo nad 80 podjetij, inštitutov in zavodov iz 15 evropskih in ameriških držav.

V Velikih Laščah so 29. novembra izročili stanovalcem nov stanovanjski blok, v katerem bo imela moderno urejene prostore Zdravstvena postaja Lašče.

Prvič v zgodovini so v Beli krajini kakor drugje v Sloveniji volili zadružne svete. Najbolje so se odrezali volivci iz črnomaljske občine. Na voliščih v Tribučah so volili stoo odstotno že do 8. ure zjutraj, pa tudi drugod niso za temi dosti zaostajali.

Tovarna čevljev v Novem mestu je dosegla letos 141 milijonov dinarjev bruto produkta, t. j. za 41 % več kakor lani v istem času. Industrija perila v Novem mestu pa je dosegla 259 milijonov dinarjev bruto produkta ali za 37 odstotkov več kot lani v tem času.

V Hrastniku so ustanovili večerno delavsko gimnazijo. Organizirali bodo predavanja in tečaje z družbeno gospodarskega, političnega in poljudno znanstvenega področja. Kot prvi predavatelj je nastopil književnik Tone Seliškar, ki je govoril o temi »Naši ljudje v svetu«.

Delavci in uslužbenci iz Domžal bodo prihodnje leto lahko poceni letovali ob morju v lastnih prijaznih montažnih hišicah, ki jim jih bo v Izoli zgradil občinski sindikalni svet po zaslugi skupnih prizadevanj njihovih sindikalnih organizacij.

Lep dom za svoje družabne sestanke so dobili jeseniški upokoenci. Zgradila sta jim ga občinski ljudski odbor in železarna, pri delu so pa upokoenci tudi sami pomagali.

Koper bo imel do l. 1961 400 metrov moderne pristaniške obale. Prvi del novega pristanišča je bil izročen prometu letos 7. decembra. To starodavno mesto ob slovenski obali se je v zadnjih dveh letih gospodarsko zelo razvilo. Obalna plovba je dobila več novih ladij. Dograjena cesta Ljubljana—Koper je skrajšala pot do Ljubljane za 15 kilometrov. Pomembna so tudi obsežna osuševalna dela v koperskem zalivu, ki bodo končana l. 1960 in bodo izpremenila velika zemljišča v plodne njive, kjer bodo pridelovali zlasti zgodnje sočivje.

Sto let šole v Fari v dolini Kolpe so nedavno praznovali. Prirejena je bila tudi spominska razstava, ki je prikazala razvoj šole v zadnjih desetletjih.

V Trebnjem so dobili novo železniško postajo, ki je prav lepa in prostorna. Ko bo urejena še okolica, bo ta kolodvor eden najlepših na Dolenjskem.

Pogled na Petrovce z okolico v Prekmurju

Lončarski izdelki na soboškem sejmu

Novo moderno poslopje oddelka za infektivne bolezni — prvi del nove bolnišnice, ki jo bodo v prihodnjih letih zgradili v bližini Rakičana (vse tri fotografije so iz albuma, ki ga je izdala podruž. Slovenske izseljenske matice v Murski Soboti)

KRŠKO OB SAVI na poti iz zaostalosti v napredek

Pred menoj vstaja leskovska Celina, pašniki, koder smo — nekoč kot otročaji — pasli krave, lovili rake, pekli krompir in koruzo. V jeseni pa smo v vinorodnih goricah — ko so starejši prenašali težke brente z grozdjem in ga stiskali v mošt — klatili kostanj in ga nabranega na rešte, pekli sredi ceste, ki je vodila po vinogradih.

Pa to so spomini na nekdanja mlada, zlata leta, ki tonejo v daljavo, kakor se umika nejasna podoba v zamegljeno daljavo...

Čeprav se mi je takrat zdelo, da uživamo na Krškem polju zlato mladost, časi niso bili zlati. Ker ni bilo obrtništva ne industrije, so morali mnogi odrasli fantje in dekleta v svet za zaslužkom in kruhom. Na Krškem polju menda ni družine, ki bi ne imela po svetu kakega sorodnika — izseljenca.

V letih težkih gospodarskih kriz tedanje avstroogrške države, ko ni bilo priložnosti za zaslužek doma, so odhajali v Zagreb in druge kraje mlada dekleta in fantje. V Ameriko in druge države pa tudi cele družine.

Še danes se spominjam slovesa, ko je več mojih stricev in tet odhajalo skupno v Ameriko. Z ženami in otroki.

Tedaj — to je bilo pred kakimi 50 leti — smo se zbrali v Leskovcu pri Krškem k slovesu vsi, ki smo se čutili k tej veliki družini in ki

ji je grozila vrzel, ker se je del telesa odločil za pot preko velike luže. Tedaj še niti nisem hodil v šolo, pa mi je bil ta dan slovesa že tako grenak. Vsi so jokali: tisti, ki so odhajali v neznano tujino, v igro za srečo in novim življenjem, in tisti, ki so ostali doma.

V posavskih krajih, ki jih je dušila med obema vojnama gospodarska kriza, so bili zato ljudje nerazgledani in prav zato je uspelo pred kakimi 20 leti cerkljanskemu kaplanu, da kmetje s Krškega polja niso hoteli prodati zemljišč za zgraditev hidrocentrale v bližini svojih domov, ki bi dajala pogonsko silo bližnjemu Zagrebu in bi gotovo doprinesla luč napredka tudi vsem na Krškem polju. Danes je tudi nerazumljivo, da so takrat nasprotovali domačini v Krškem podjetniku, ki je hotel tamkaj postaviti tovarno čevljev. Pred 21 leti je dobil slovenski industrijalec le s težavo in z zvijačo svet za postavitev tovarne papirja na Vidmu ob Savi. Po osvoboditvi se je ta tovarna prerasla v gigantsko tovarno celuloze in papirja, ki daje danes zaslužka več kakor 800 delavcem in uslužbencem in zalaga s časopisnim papirjem domala vso potrošnjo rotacijskega papirja v državi, saj izdela letno 28.000 ton rotacijskega papirja in 20.000 ton celuloze ter ustvari letno za 5 milijard družbenih bruto proizvodov.

Miselnost prebivalstva na Krškem polju je spremenila šele narodnoosvobodilna borba. Nemški okupator je izselil vso to pokrajino v najrazličnejša taborišča v rajhu in po drugih krajih okupirane Evrope. Peščica ljudi, ki je ostala doma, pa je poprijela za orožje in stopila v boj proti okupatorju in naseljenim Kočevarjem. Zmagovita pest Jugoslovanske ljudske armade je rešila in odrešila vse to ozemlje pred okupatorjem in njegovimi priseljenci in osvobodila zemljo, ki je bila uporniška že za časa Matije Gubca. Po osvoboditvi so se začeli vračati ljudje domov in so poprijeli pri delu za obnovo. Na Vidmu, v Krškem in okolici nastajajo nova gospodarska podjetja, ki so dokaz živahne poslovne razgibanosti.

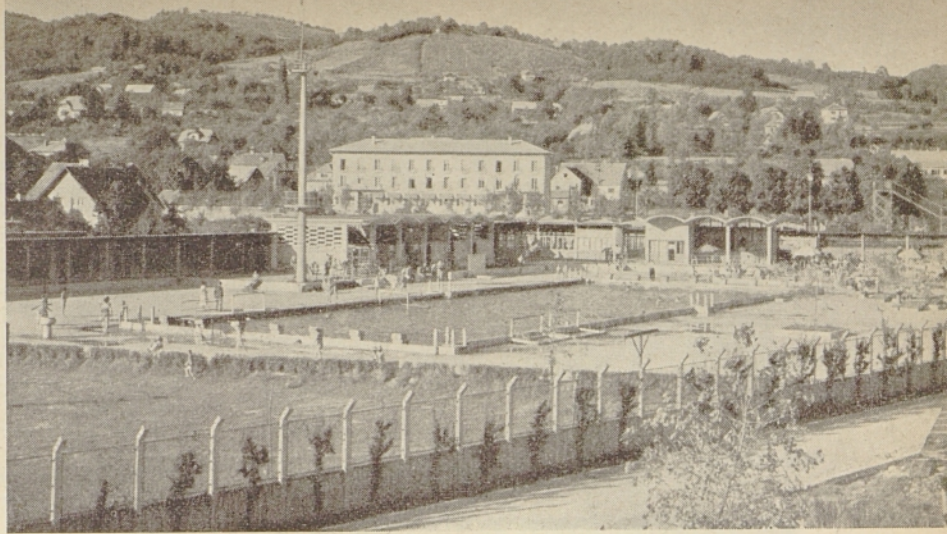
Na Vidmu je nastala tudi nova kovinarska zadruga, kjer je začelo 6. julija 1954 z delom le 9 članov, danes pa so povečali obratne prostore in izdeluje kolektiv, ki šteje 170 članov, že razne strojne dele za naše železarne in ladjedelnice, pa tudi papirno industrijo. To podjetje, ki si je zgradilo prav v zadnjem času veliko delovno halo, ki privabi pozornost vsakega došleca, izdela zdaj že letno 300 milijonov dinarjev bruto proizvodov. Po načrtih bodo obrat še razširili in bo štel leta 1961 300 delavcev.

V letih po osvoboditvi so v tem predelu ustanovili še nekaj drugih novih gospodarskih podjetij. Med drugim tudi tovarno čokolade. V zadnjih letih so na ozemlju občine Videm-Krško, kjer prevladuje še zmeraj kmečki življenjski slog, saj je na sto prebivalcev še zmeraj 57 kmetov, rešili tudi vprašanje nekdanj zaostale elektrifikacije. Zadnja leta so potegnili po obširni občini 22 km električnih daljnovodov in zgradili

Plantaža breskev v Leskovcu

Kopališče tovarne papirja
na Vidmu pri Krškem.
Zadaj novi hotel
z restavracijo »Semič«

9 transformatorjev za visoko napetost in s tem domala dokončno priključili tudi najbolj oddaljene kmečke hiše na nekaj toliko zasovraženo električno omrežje.

V krški občini pa se razvija razveseljivo tudi napredno kmečko gospodarstvo. V bližini Krškega, nad staroslavnim Leskovcem, ždi kakor ptica kanja, ki motri plen, graščinska pristava nekdanjega fevdalnega gradu Šrajberskega Turna. Takoj za Marofom se že začenjajo novi strnjeni plantažni nasadi breskev, hrušk in jablan. Več hektarov je teh modernih nasadov, ki so jih začeli gojiti pred nekaj leti, zdaj pa že dajejo prve zadovoljive uspehe.

Kmečko združno posestvo »Matija Gubec« je natrgalo letos že nekaj vagonov breskev, ki so jih povečini pokupili zagrebški potrošniki. Breskvinih nasadov je okrog 4 ha, stari so po 3 leta in so dali letos po 1 vagon pridelka na 1 ha. Za hruške iz tega plantažnega nasada, ki se razteza ob cesti Leskovec—Šrajbarski Turn—Veliki Trn, in pritegne pozornost slehernega obiskovalca, pa so dobili v tem letu že 1 milijon dinarjev. Združno kmetijstvo »Matija Gubec« je kmečki obrat velikega obsega, obenem pa tudi praktična šola za napredne gospodarje, ki prav radi posnemajo delo in metode na tem posestvu, saj donaša posnemanje korist tudi njim samim. V krški občini je sadjarstvo pomembna panoga, saj je tu 26.000 jablan, 25.000 breskev, 18.000 dreves sliv in češpelj, 6000 hrušk in 4000 češenj.

Izletnik, ki ga privabi Posavje, pa zapazi veseli tudi nove hmeljske nasade, ki se začinjajo že doli pod Zidanim mostom. V tem letu imajo v Posavju že okrog 75 ha hmeljskih nasadov. Te dobičkanosne rastline, ki jo imenujejo v prvotni domovini, v naši Savinjski dolini, »zeleno zlato«, pred vojno v Posavju niso poznali. Ker pa ugaja hmelju posavska zemlja in klima, se bo odslej ukvarjal posavski kmet tudi s hmeljarstvom. Tudi kmetu je treba proizvajati tiste vrste, ki mu donašajo največ dohodka, to je smisel in načelo sodobnega, naprednega gospodarstva.

V Posavju, kjer je nekoč uporniški kmet dvigal preprosto orožje in trde pesti v borbi za svobodo, rastejo danes kmetijske zadruge in večajo svojo dejavnost. V mnogih vaseh imajo že lepe kmečke domove, med najlepšimi

je Zadržni dom v Leskovcu, pa tudi drugod se ponasajo s svojimi združnimi domovi.

Videm - Krško napreduje v estetskem in tudi turističnem pogledu. Poleg tovarne papirja na Vidmu si je delavski kolektiv zgradil krasen kopalni in plavalni bazen. Ko sem si ga ogledoval, sem spoznal, da je bilo med gosti tudi mnogo zagrebških izletnikov. Poleg videmske železniške postaje pa je tudi krasen nov hotel z restavracijo, imenovan Semič. Tako lepih gostinskih prostorov ne najdeš zlepa drugod na podeželju. Tudi glavni trg v Krškem kaže čedno, novo podobo, zlasti je pridobilo mesto s krasnim spomenikom, ki prikazuje borbo za osvoboditev, žrtve za novo Jugoslavijo in izseljence, ki jih je okupator ob vdoru razgnal po svetu. Zdaj, ko je vse ta pregnani živeli spet doma, deluje nenehno za rast in napredek svojega rodnega okoliša. Prav zato so vidni dokazi napredka vsepovsod: Krško z okolico, vse naše Posavje koraka po poti napredka, iz zaostalosti v nove, lepše čase.

Marička Znidaršič:

Zimska

*Kot pravljica je zdaj ova zemlja:
Snežnik, Poljane, Križna gora
se zdijo kakor mlada zora,
le jata vran jih zvesto spremlja.*

*V nočeh na šipe zima riše
ciklame, tulpe, georgine,
v zapečku ded budi spomine,
ob njem si vnuk nalogo piše.*

*Čvrčanje ognja v kmečki peči
je kot pritajeno kramljanje,
ki nam pod noč privabi spanje
in pravi nam povest o sreči.*

Iz Merlebacha

V soboto, 20. septembra sta v Freyminu praznovala zlato poroko rojaka Franc in Marija Gole. Franc je doma iz Šentruperta na Dolenskem, njegova ženka, rojena Detela, je pa Kamničanka. Troje otrok sta imela, ki so ju zdaj že osrečili z lepimi vnučki. Franc Gole se je mlad podal v svet. Že leta 1904 je šel na delo v Nemčijo. Stiri leta kasneje se je oženil, naslednje leto pa je odšel za delom v Francijo, kjer živi z družino še danes. Štirideset let je trdo delal v rudniku, zdaj pa je že vrsto let upokojen in z zvesto družico preživlja lepe mirne dneve zasluženega počitka.

Ob njuni zlati poroki jima je pevski zbor društva »Slavček«, katerega član je slavljenc, zapel podoknico, predsednik društva Stanko Glogovšek pa jima je v imenu društva prisrčno čestital ter izročil šopek in lepo darilo.

Draga jubilanta Franc in Marija! Še enkrat tople čestitke vseh članov društva »Slavček«!

Nedelja, 21. septembra je bila za Freymin-Merlebach pomemben dan. Obiskal nas je akademski pevski zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane, na povratku iz Strasbourga, kjer se je udeležil mednarodnega pevskega festivala ter odnesel prvo nagrado. Že ves teden prej so nam časopisi napovedovali njihov obisk. Tako so že dolgo pred začetkom prihajali od vseh strani rojaki in tudi domačini, da je bila dvorana Moric, ki je največja v Freyminu, kmalu polna.

Drage goste je najprej pozdravil predsednik festivala iz Strasbourga Schekenberg. Nato pa jim je zaželel toplo dobrodošlico župan freyminške občine Potier, ki je orisal pomen obiska naših študentov iz rojstne domovine, ki je obenem iskren doprinos za tesnejšo povezavo med obema državama ter naglasil našo radost nad tem obiskom. Prejeli so tudi lep šopek od nas izseljencev.

Nato je zbor pod vodstvom pevovodje Janeza Boleta zapel vrsto starodavnih naših zgodovinskih pesmi in žel za odlično izvedbo toplo odobravanje.

Po sporedu je župan povabil goste na zakusko, kjer jim je v zdravici naglasil, kako prišrčni so odnosi domačinov s slovenskimi izseljenci. Spoštujejo naše ljude, ki pridno delajo in lepo napredujejo pri delu. Rudnik v Merlebachu je eden največjih v Evropi in daje največjo storilnost na moža.

Predsednik akademskega zbora Mito Babšek se je zahvalil g. županu za gostoljubnost in mu izročil lepo spominsko darilo. Bil je lep obisk, ki nam je dal resničen umetniški užitek in toplo posređoval našo tesno povezanost z rojstno domovino.

* * *

Naj še na kratko spregovorim o svojem letošnjem obisku v dragi rojstni domovini, kamor leto za letom v vedno večjem številu prihajajo naši rojaki od vseh strani širnega sveta. Kako prisrčna so srečanja s svojci po mnogih letih. Saj se to pač ne da z besedami opisati. To lahko pač vsak samo sam občuti — ko stopi v svojo rojstno hišico, ko sede na klopec pred domačim pragom, se sreča s svojimi dragimi prijatelji pod domačo brajdo, pod košato lipo ali kjer koli že doma.

Toplo te sprejmejo in gostoljubno postrežejo, saj naše slovensko gostoljubje je že znano. Koliko boljši je domač sadjevec od najboljšega vina v restavraciji. In vse tisto, kar ti še prinese pridna gospodinja ali kar na hitro »pripocpra«, da sam ne veš od kod. Toda saj ni treba, da o tem govorim, ko vsak rojak, ki obiše domači kraj, to sam dovolj spozna in občuti.

In greš po domačem kraju in obišeš tiste, ki jih ni več — stariše, sorodnike, prijatelje. Saj ni treba, da o tem govorim, kako ti je pri srcu takrat... Tako lepi, pomembni so napisi na njihovih grobovih. Globoko v naše misli nam sežejo in spremljajo nas, ko se vračamo v naše daljne domove na tujih tleh.

Tako doživlja in občuti vsak — morda malo drugače ta kot oni —, a vsem je slovo od dragih in domačega kraja težko. Žadnji dan pred odhodom se za slovo še snidemo s sorodniki in prijatelji. Ne manjka dobre volje. Fantje raztegnejo harmoniko. Zavrtimo se in zapojemo — kako lepo bi bilo, če ne bi bilo slovesa...

Tako smo se z družino težko poslavljali od svojcev. Vsak po svoje — in vsi podobno. In sklenili smo, da še pridemo in pripeljemo svoje otroke s seboj, da spoznajo lepo Slovenijo, rojstni kraj staršev in da bodo, ko nas več ne bo, še sami radi prihajali tja k živemu vrelcu njihove materine besede.

Anton Skruba,
tajnik društva »Slavček«

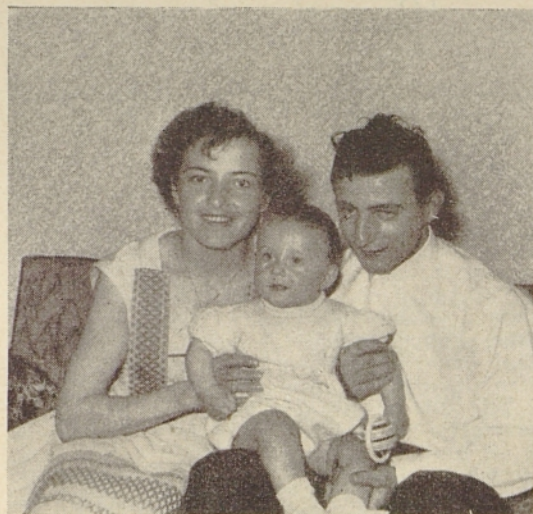

Naš prizadevni poverjenik in dopisnik, rojak Anton Skruba z družino med sorodniki in prijatelji ob letošnjem obisku v domovini

Kako živimo v Belgiji

Rada bi vam napisala nekaj o našem življenju v Belgiji. Tukaj nas je precej Slovencev, le raztreseni smo po celi Belgiji. Veliko nas je, ki nad vse ljubimo nepozabno rodno grudo, nekaj je pa žal tudi takšnih, ki taje svoje slovensko poreklo. To seveda ni lepo in me boli, da moram to povedati o ljudeh, ki so kri naše krvi. Toda tako pač je. Velika večina pa se nas z vsem srcem oklepa lepe slovenske besede, tako močno, da tudi tisti, ki so tukaj rojeni, slovensko govorijo. Imamo tudi svoj pevski zbor »Jadran«. Pevovodja je Ivan Kodeh. Zbor ni močan — ima le okrog deset pevcev in nekaj pevk — da jih ni več, je krivda v tem, kakor sem že povedala, da smo Slovenci zelo raztreseni po okolici — to je okolica Charleroi. Enkrat letno priredimo v Charleroi slovensko igro in po njej pravo kranjsko veselico. To je resnično naš slovenski praznik. Takrat se pripeljejo z avtobusi naši rojaki iz Eisdena in drugih krajev. V Eisdenu prirede Slovenci večkrat veselico. Tudi letos so jo imeli 5. oktobra. Seveda smo se je udeležili tudi Slovenci iz Charleroi. Poln avtobus nas je bilo. Prireditve je bila lepa. Rojaki iz Eisdena so zaigrali opereto »Kovačev študent«, po igri pa so razdelili nekaj daril požrtvovalnim in zvestim članom društva Sv. Barbare.

Žal, da nas ne morete slišati in videti, kako se imamo in koliko lepega petja in vriskanja

je na slovenskih prireditvah. Tudi o gradnji slovenskega doma so že govorili. Res bi bilo lepo, če bi ga imeli.

Pošiljam vam sliko svoje družinice. Mož je rojen v Belgiji, živel pa je nekaj let tudi v Sloveniji, jaz sem tukaj šele dve leti. Najin sinko Tonček je imel ob slikanju šest mesecev. Vsi trije pošiljamo tople pozdrave vam in vsem rojakom po svetu!

Ivanka Janežič,
Farciennes, Belgija

65 LET najstarejšega slovenskega lista »GLASA NARODA«

Letos 23. septembra je preteklo 65 let, kar je pričel izhajati v New Yorku GLAS NARODA, ki že več kakor 10 let nosi s ponosom podnaslov »Najstarejši list slovenskih delavcev v Ameriki«, je pa obenem dandanes tudi najstarejši še izhajajoči list sploh. Več o zgodovini tega lista smo pisali ob njegovi šestdesetletnici, pred petimi leti.

Ob 65-letnici je izšel Glas naroda v slavnostni številki (št. 71 z dne 12. septembra). Več ali manj imajo zgodovinski pomen naslednji članki: Ob 65-tem jubileju (Anna Krasna) — Nekoliko spominov na list ob 65-letnici (Frank Troha, Barberton, O.) — Ob 65-letnici Glasa Naroda (A. Šabec) — Spomini na Frank Sakerja in Glas Naroda (dr. Frank J. Kern) — Moja leta delovanja za Glas Naroda (Frances Lukanich) in Ne pojde v pokoj (Anton J. Terbovec). Številka je na osmih straneh in vsa prva stran je v slavnostnem modrem tisku.

Ceprav bomo skoraj neizogibno prišli prej ali slej do tega, da bodo potomci naših izseljenih rojakov znali samo angleški oziroma ameriški jezik, si moramo vsi prizadevati, da bi se ta trenutek čim bolj oddaljil in da čimdalj ohranimo slovenski življenjski vzpon. Seveda bi bile potrebne za to predvsem šole in pa volja slovenskih staršev, da učijo svoje otroke rodnega jezika. Toda tudi slovenski listi so velika pomoč pri tem prizadevanju. Zaradi tega zaslužijo zahvalo vsi, ki tu pomagajo. V primeru Glasa Naroda pa je treba izreči posebno

zahvalo Anni Praček-Krasni in njenemu soprogu, ki se nekako osebno trudita in žrtvujeta, da se Glas Naroda vzdrži. Obenem z zvestimi bralci imata tudi vse zasluge za to, da sta »staremu fantu« podaljšala življenje. Zaradi tega naj prejmeta tudi od Slovenske izseljenske matice in od Rodne grude čestitke k 65-letnici »starega fanta« in te čestitke naj mu vtakneta kot pušelj v gumbnico.

Cvetko A. Kristan

Krasne fotografije iz Slovenije
krasijo ob bogati vsebini

Slovenski izseljenski koledar 1959

Naročite ga še danes
pri svojih zastopnikih,
ali pa pišite na naslov

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Ljubljana, Cankarjeva 1/II

16. redna konvencija SNPJ v Clevelandu

V veliki dvorani Slovenskega doma na St. Clair Ave v Clevelandu je od 15. do 21. septembra zborovala 16. redna konvencija Slovenske narodne podporne jednote iz Chicaga. Na konvenciji je bilo navzočih 209 delegatov in za glasovanje upravičenih glavnih odbornikov. Konvencijo je pričel glavni predsednik Josip L. Culkar. Za predsednika je bil izvoljen Michael Kumer. Iz poročil odbornikov posnemamo:

SNPJ je imela letos v januarju v oddelku odraslih 48.206, v mladinskem oddelku pa 21.903 člane, skupno torej 70.109 članov, kar je za 164 manj kakor pred štirimi leti. Če bi SNPJ ne prirejala akcij za pridobivanje novih članov, bi bil padec velik. Tri kampanje od zadnje konvencije (brez letošnje, ki je še v teku in še ni upoštevana) so dale 9.466 novih članov. Premožnje SNPJ pa je poraslo v obeh oddelkih. V štirih letih je imela SNPJ 8.625.446 dolarjev dohodkov in 5.870.741 dolarjev izdatkov. Skupno premoženje je znašalo v začetku 1958 19.945.336 dolarjev, kar je prav lepa vsota.

Tudi stanje obeh jednotlivih listov, dnevnika Prosvete in mladinskega mesečnika Voice of Youth, je ugodno, čeprav je zlasti Prosveta navezana predvsem na starejše člane, katerih vrste se pa redčijo. Prosveti zelo pomagajo kampanje za pridobivanje novih naročnikov ter povečane izdaje ob ameriškem Delavskem prazniku, ki so v zadnjih štirih letih prinesle s pozdravi in oglasi 18.000 dolarjev.

Na dnevnem redu konvencije je bila poleg razprave o delu v preteklem razdobju še vrsta za nadaljnji razvoj SNPJ važnih vprašanj. Med sklepi o poslovanju SNPJ so važni naslednji: Predlog Clevelandčanov za preselitev glavnega urada jednote in njenih listov v Cleveland je bil ob poimenskem glasovanju odklonjen. Pri točki »sprememba pravil« je bil sprejet kompromisni predlog glede števila delegatov za konvencijo. Prispevek za uradno (sredino) številko Prosvete se poveča mesečno za 3 cente. Doslej je znašal 10 centov mesečno ali 1.20 dolarja letno ter je ostal nespremenjen že pol stoletja. Glavnemu odboru je bilo dano pooblastilo, da zgradi novo poslopje za glavni sedež SNPJ. — Priporočeno je bilo združevanje SNPJ z drugimi bratskimi podpornimi organizacijami. Resolucija navaja koristnost združitve s Slovensko dobrodelno zvezo v Clevelandu, ki deluje v državi Ohio. — Za podpiranje športnega udejstvovanja članov SNPJ je bilo odobrenih 10.000 dolarjev, za mladinsko aktivnost pa še posebej 5000 dolarjev.

V petek, 19. sept. je bila razprava posvečena finančnim problemom SNPJ. Zelo živahna in dolga je bila razprava o bolniški podpori, ki je bila na zadnji konvenciji v Johnstownu precej radikalno okrnjena (glede na veliko število starih rojakov in majhna sredstva v skladih). Razprava o tem se vleče že štiri leta, ker so prizadeti člani, starejši kakor 65 oziroma 70 let. Posebna komisija je tri leta pripravljala gradivo za nov načrt za tako imenovani en- in dvodolarski razred bolniške podpore. Pripravljeni načrt izboljšuje dosedanje stanje, obveljal pa bo, ko ga bo pregledal strokovnjak — aktuar in odobril državni zavarovalninski odelek.

Med resolucijami o smernicah in stališču SNPJ je na prvem mestu resolucija o njenih načelih, ki določa svobodomiselnost temelje organizacije. Resolucija o jednotlivih publikacijah določa njihovo urejevanje v duhu teh naprednih načel. Dnevnik Prosveta mora služiti predvsem pospeševanju SNPJ, delavski izobrazbi in kulturi, načelom svobodne misli in delavske demokracije, gospodarskemu in socialnemu napredku ter mora zagovarjati načela, ki so v skladu s cilji, idejami in tradicijo SNPJ.

Med resolucijami glede na zunanjepolitično stališče in stališče do delavskih organizacij navajam na prvem mestu resolucijo o svetovnem miru. Stališče SNPJ je odločno protivojno. Za ureditev mednarodnih sporov naj se uporabijo miroljubna pogajanja ter naj se čimprej doseže razorožitev. Ameriška vlada naj sklene sporazum o prenehanju jedrskih poskusov in o prepovedi atomskega orožja. Resolucija o unijskem znaku pomeni, da bo jednota nabavljala vse svoje potreščine samo v obratih z unijskim znakom, ki priznavajo delavske sindikalne organizacije (unije). Nadaljnja resolucija se nanaša na zakone, ki jim pravijo »zakoni o pravici do dela«. Pod tem imenom se skrivajo najhujše protidelavske postave, katerih namen je uničiti unijske delavnice in preprečiti organiziranje delavcev v unijah. Resolucija o delavskih unijah priporoča članom, da sodelujejo pri unijskem gibanju. SNPJ se zaveva, da so unije važno sredstvo v boju za boljše gospodarske razmere. Večina njenih članov pa izhaja iz delavskih vrst.

Izvoljen je bil nov izvrševalni odbor desetih članov, gospodarski odbor štirih članov, porotni odbor treh članov, nadzorni odbor petih članov in pet distriktnih zastopnikov, skupno torej 27 članov. Posamezna imena smo objavili že v zadnji številki. V izvrševalnem odboru so novi: glavni tajnik Michael Vrhovnik (dosedanji mladinski direktor), blagajnik Frank Zordani (namesto umrlega Mirka G. Kuhla) in mladinski direktor Frank Janiga.

V nedeljo, 14. septembra popoldne so priredile clevelandske organizacije SNPJ v počastitev delegatov v veliki dvorani SND na St. Clair Ave kulturni festival, posvečen 45-letnici mladinskega oddelka in 20-letnici mladinskih krožkov SNPJ.

Prihodnja konvencija bo leta 1962 v Detroitu.

Cv. A. K.

PRISPEVKI ZA TISKOVI SKLAD

Bizal Pedro, Montevideo, Uruguay 5000 din, Franc Sikošek, Gladbeck Westf. 1 DM, Katari-na Križnič, Belgija 200 B frs, iz Francije: Anton Bučar 500 frs, Ivanka Flander 500 frs, Josef Končina 900 frs, Josef Gradišar 400 frs. Iz ZDA: Jernej Možina 1 dol., Anton in Rozi Mesec 2 dol. Iskrena hvala!

Današnja številka je izšla v povečanem obsegu. Kar osem strani več branja Vam prinaša kot svoje novoletno darilo.

O IZSELJENCIH in za izseljence

Jugoslovanski film o izseljencih. Slovenski pisatelj Anton Ingolič, ki je napisal — kakor smo že poročali — obširen roman iz življenja naših izseljencev v Franciji »Kje ste Lamutovi?«, je napisal za zagrebško filmsko podjetje »Jadran film« v Zagrebu scenarij za film po svoji še neobjavljeni noveli iz izseljenskega življenja »Izseljenec Klep«. Scenarij je bil po delni predelavi sprejet od umetniškega sveta »Jadran filma« in z realizacijo bodo pričeli verjetno še letos. Za scenarij se je ogrel znani režiser Hanžekovič, ki je režiral uspeli film »Svojega telesa gospodar« in bo verjetno prevzel tudi režijo tega filma. V kratkem bo obiskal s svojimi sodelavci rudarske kraje v Franciji, v katerih živijo slovenski izseljenci, nato pa se bo lotil snemanja knjige ter po končanih pripravah tudi še snemanja filma. Pravi, da ga bo poskusil posneti do prihodnjega filmskega festivala v Pulju.

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Murski Soboti je izdala, kakor smo že kratko omenili, poseben album z 18 fotografijami pod naslovom *Rodni kraj domači*. Rojaki prihajajo v domovino in želijo dobiti slike domačih krajev, da jih bodo daleč od rodne grude gledali vsaj na sliki ter jih bodo pokazali svojim otrokom in prijateljem. V velikosti razglednice so v album vloženi lepi fotografični posnetki raznih pomurskih značilnosti, kakor slika topolovega drevoreda v Rakičanu, vodnega mlina na Muri, prodajanja lončarskih izdelkov, pomurske predice, prekmurskih »pozvačinov«, žetve, sveta ob starem rokavu Mure, pomlad v filovskih goricah, Kapele itd. Pozdrav rojakom in opisi pri slikah so v slovenščini, francoščini, angleščini in nemščini. Manjka morda še kastiljanščini (južno-ameriška španščina), kajti tudi tam je precej izseljencev iz Prekmurja. Album je kar prijeten, edino naslovna stran — ki je sicer prav posrečena: štorčlja, ki se vrača v domače gnezdo — je natisnjena preveč blede in premalo izrazito. Temu albumu naj bi služili podobni albumi še drugod. Važni bodo tudi za tujski promet.

Izšel je tudi drugi zvezek Matičine knjižnice, ki jo izdaja pod uredništvom Šime Balena Matice iseljenika Hrvatske v Zagrebu. Knjiga je

Bohinjčani vozijo les v dolino

zanimiva in podobne pri nas še nismo imeli. Pod skupnim naslovom *Dojmovi s rodne grude* so zbrana poročila in izjave rojakov, ki so jo obiskali. Na 171 straneh je zbranih 52 prispevkov, ki so bili objavljeni v raznih časopisih doma in na tujem, predvsem v zagrebški »Matici« in pittsburškem »Zajedničarju«, nekaj pa jih je bilo napisanih izrecno za to knjigo. Pisci teh prispevkov so raztreseni po vseh štirih straneh sveta, tako v Severni in Južni Ameriki (ZDA, Chile, Bolivija, Urugvaj), v Afriki (Egipt, Južna Afrika), v Avstraliji in na Novi Zelandiji. Med njimi so delavci, gospodinje, nameščenci, študenti, novinarji in gospodarstveniki pa tudi svetovno znani umetniki. Nekateri so bili prvič v domovini, nekateri pa so prišli že večkrat. Po eden prispevek je objavljen tudi v angleščini in v kastiljanščini. Knjiga je bogato opremljena s slikami.

Prav bi bilo, če bi razmišljali tudi o izdaji podobne knjige z izjavami slovenskih izseljencev. Matica iseljenika Hrvatske je s to knjigo napravila lep korak naprej. Cv. A. K.

Grob na tujih tleh

V visoki starosti 85 let je v Buenos Airesu v Argentini umrla rojakinja Frančiška Špacapan, doma iz Ozeljana na Vipavskem. Pokojna se je izselila v Argentino l. 1935, kamor je odšla k družini. Tam živi namreč pet njenih poročenih hčera in sin. Vsa družina je stalno sodelovala v vseh naših društvi in pri pevskih zborih. Ena izmed hčerk je poročena s Srečkom Ferfoljo,

znanim slovenskim javnim delavcem v Južni Ameriki, ki je s soprogo zdaj na obisku v domovini. Pokojnici, ki je bila splošno znana in spoštovana, se ni uresničila velika želja, da bi še enkrat videla domače kraje. Naj ji bo lahka zemlja na tujem, njenim svojcem pa naše tople sožalje!

Slovenska izseljenska matica

XV. KONVENCIJA SLOVANSKE ZVEZE V URUGVAJU

V dnevih 10., 11. in 12. oktobra je bila v Montevideu XV. konvencija Slovanske zveze v Urugvaju. Na konvenciji so sodelovale vse organizacije, ki so vključene v Slovansko zvezo Urugvaja ter druga društva, ki podpirajo delo te Zveze. Tudi Slovenska izseljenska matica je prejela ljubeznivo povabilo, da pošlje na konvencijo svoje delegate. Zaradi velike oddaljenosti tej želji ni bilo mogoče ustreči in so bile odposlane le pismene čestitke. Na to pismo je prejela Slovenska izseljenska matica naslednji odgovor: »Spoštovani bratje! Vaša ljubezniva čestitka XV. konvenciji Slovanske zveze Urugvaja je bila navdušeno in radostno pozdravljena od množice Slovanov, zbranih na javnem zborovanju ob otvoritvi konvencije. Poleg tega je dala udeležencem konvencije tudi veliko pobudo pri razpravah za čim uspešnejše reševanje njenih nalog pri delu za prosvetni napredek vseh Slovanov v Urugvaju in pri skupnih prizadevanjih na slavni poti borbe za mir in prijateljstvo med narodi.

Burno odobravanje ob čitanju Vaših pozdravnih čestitk je bilo jasen dokaz velikih simpatij, ki jih slovanske naselbine Urugvaja zvesto goje do svojih bratov po vsem svetu ter do svojih obnovljenih rojstnih domovin, katere z nenehnimi napori ustvarjajo vedno boljše življenjske pogoje svojim delovnim državljanom, ljubiteljem miru in svobode.«

Poslanico sta podpisala za Zvezo Slovanov v Urugvaju predsednik Bronislav Tokarz in tajnik Petar Penev.

JUGOSLOVANSKI GLASNIK V SANTIAGU DE CHILE JE PONOVRNO ZAČEL IZHAJATI

Jugoslovanski izseljenci ob obalah Tihega oceana so dobili svoj časopis Jugoslovanski glasnik. To je naslednik časopisa, ki ga je pod istim naslovom ustanovil leta 1955 jugoslovanski rojak, zaveden rodo-

Domovina

ljub Jurij Matulić-Zorin. Ta list je pred leti prenehal izhajati, zdaj pa je po zaslugi naših zavednih rojakov ves obnovljen ponovno oživel. Prva številka prinaša številne članke in ilustracije iz Jugoslavije in naselbin, kjer rojaki žive. Pretežno je pisana v kastiljanščini. Prav gotovo bo Jugoslovanski glasnik postal tesna vez med jugoslovanskimi rojaki v Santiagu in okoliških krajih ter med daljno rojstno domovino. Slovenska izseljenska matica pobudo izdajateljev toplo pozdravlja in želi novemu listu mnogo uspeha na njegovi poti med našimi rojaki.

KONCERT »PLANINE«

Pevski zbor »Planina«, ki deluje v Maple Heightsu, O. (v bližini Clevelanda), je imel svoj vsakoletni jesenski koncert 26. oktobra v Slovenskem domu na 5050 Stanley Ave. Zbor je vodil Frank Valtor, na klavirju pa ga je spremljala Vera Slejko. Spored je obsegal slovenske narodne in umetne pesmi.

MIROVNA PRIREDITEV PROGRESIVNIH SLOVENK

Glavni odbor Progresivnih Slovenk je sklical za 7. november v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. ob sodelovanju vseh štirih krožkov PS iz Clevelanda veliko javno mirovno prireditev. Na prireditvi so govorili tudi zastopniki organizacije United World Federalists. Naloga te organizacije je vzbujati med ljudmi zanimanje za propagando miru in prijateljstva med narodi.

SLOVENSKI DOMOVI

Slovenski narodni dom v La Salle, Ill. je eden od najstarejših narodnih domov v ZDA. Stavba potrebuje razna popravila in modernizacijo. V ta namen sta domova moški in ženski klub priredila 26. oktobra veselico. — Ameriško slovenski dom v Jolietu, Ill. je obhajal 4. oktobra 10-letnico svoje ustanovitve. V teh 10 letih so prostori doma postali že pretesni in morali so jih že razširiti.

55-LETNICA »SLAVIJE« V CHICAGU

Društvo Slovenske narodne podporne jednote št. 1 »Slavije« v Chicagu je proslavljalo 8. novembra svojo 55-letnico.

PRIREDITEV ZA DOM ZA OSTARELE V CLEVELANDU

29. novembra je bila v Clevelandu tako imenovana kartna zabava iniciativnega odbora za zgraditev doma za ostarele rojake. Na prireditvi, ki je bila v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd., sta bili oddani tudi dve nagradi. Prvo je daroval rojak Jack Strekal in je bila umetniška slika akademskega slikarja Božidarja Jakca, ki se mudi v Ameriki. Slika predstavlja Ljubljansko polje s Šmarno goro v ozadju. Drugo glavno nagrado pa je poklonil rojak Blaž Novak.

KONCERT GLASBENE MATICE IZ CLEVELANDA

Glasbena matica v Clevelandu je priredila 2. novembra svoj jesenski koncert. Poleg mnogih pesmi, ki so jih podali mešani, moški in ženski zbor, so nastopili tudi solisti. Koncert je vodil zborovodja Glasbene matice Tone Šubelj.

50-LETNICA DRUŠTVA ABZ

4. oktobra je proslavljalo društvo št. 84 Ameriške bratske zveze v Trinidadu, Colo. 50-letnico ustanovitve. V društvu še vedno deluje eden od ustanoviteljev kot društveni blagajnik. Je to 77-letni Frank Tomažin.

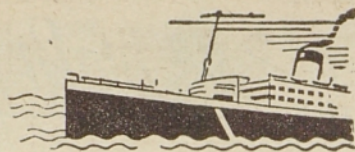
35-LETNICA SLOVENSKEGA DOMA V LORAINU

V Lorainu, O. so proslavljali 25. oktobra 35-letnico tamošnjega Slovenskega doma. Peli so J. Udovič, A. Tomšič, J. Černe in drugi. Lorainska naselbina je na svoj dom lahko ponosna.

50-LETNICA DRUŠTVA ST. 88

Društvo št. 88 »Dobri bratje« v Moon Runu, Pa. je praznovalo 26. oktobra v Slovenskem domu 50-letnico ustanovitve. Prirejen je bil banket s primernim sporedom. Glavni go-

na tujih tleh

vornik je bil predsednik glavnega nadzornega odbora SNPJ Michael Kumer.

50 LET DRUŠTVA
»LUNDER-ADAMIČ« V CLEVELANDU

8. novembra je praznovalo 50-letnico obstoja društvo št. 28 »Lunder-Adamič« Slovenske narodne podporne jednote v Clevelandu, O. Ta obletnica je zanimiva, ker so to društvo nekako priklicali v življenje znani septembrski dogodki 1. 1908, ko sta bila na ljubljanskih ulicah ubita tiskarski strojnik Lunder in dijak Adamič. V tem poletju je bil namreč v stari domovini na obisku zaveden Slovenec Clevelandčan Jakob Hočevar, po poklicu mizar. Na povratku v Ameriko se je ustavil v Ljubljani in bil priča demonstracij po ljubljanskih ulicah. Na lastne oči je videl, kako so avstrijski vojaki streljali na demonstrante. Videl je tudi mrtvi žrtvi. Po dogodkih je ostal še nekaj dni v Ljubljani ter zbral gradivo o vseh vzrokih teh dogodkov itd. Na temelju tega zbranega gradiva je napisal dramo »Krvava noč v Ljubljani«. Z znanci je sklenil ustanoviti dramsko društvo, ki naj bi to dramo uprizorilo in bi se tako obrazložil Clevelandčanom pomen ljubljanskih dogodkov. Društvu je bilo dano ime »Lunder-Adamič«. Ponejše se je pretvorilo v bratsko podporno društvo ter je bilo kot društvo št. 20 član Slovenske svobodomiselnne podporne zveze, z združitvijo pa je postalo član SNPJ, s številko 28.

BAZAR V KORIST ZAVETISČA

Odbor za zgradbo zavetišča za ostarele rojake, ki deluje v Kaliforniji, je priredil 9. novembra v Fontani, Cal. bazar v korist sklada za gradnjo tega doma. Prišli so tudi rojaki iz drugih krajev Kalifornije.

RAZSTAVA BOŽIDARJA JAKACA

Ob svojem obisku v Združenih državah je priredil v tednu od 15. do 20. septembra (med XVI. konvenciji SNPJ) slovenski umetnik, akademski slikar Božidar Jakac v spodnji dvo-

rani Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave v Clevelandu razstavo svojih slik. Po poročilu New Era je bila razstava številčno skromna, bogata pa po vsebini in za umetnika, ki si je pridobil mednarodni sloves zlasti z grafiko, reprezentativna. Razstavljeni so bili poleg drugega tudi nekateri portreti znanih clevelandskih osebnosti, ki jih je Jakac napravil med svojim sedanjim bivanjem v ZDA.

IZ ARGENTINE

PRVI REDNI OBČNI ZBOR »ZARJE«
V BUENOS AIRESU

31. avgusta je bil v Buenos Airesu prvi redni občni zbor Argentinsko-slovenskega kulturnega društva »Zarje«, ki je bilo ustanovljeno pred nekaj meseci. Zbor je vodil začasni predsednik Angel Hrovatin. V odbor so bili izvoljeni: za predsednika Angel Hrovatin, za podpredsednika Stanislav Baretto, za tajnika Boris Košuta, za blagajnika Teodor Mladovan in še 15 odbornikov. 19. oktobra je imela »Zarja« v dvorani »Centro Armenio« že svojo drugo prireditev.

MLADINSKA PRIREDITEV
V VILLI DEVOTO

Mladina Slovenskega podporne društva iz Ville Devoto je imela 27. septembra veliko mladinsko prireditev, na kateri so sodelovali društveni mešani pevski zbor pod vodstvom Jakoba Kreblja in mladinski dramski odsek.

USPEH SLOVENSKEGA UMETNIKA

9. septembra je bil v Auditoriju Birabeau v Buenos Airesu koncert, ki ga je priredilo Društvo mladih skladateljev Argentine. Na tem koncertu sta nastopila tudi naša rojaka baritonist Angel Hrovatin in pianist Anton Soler-Biljenski. Izvajala sta skladbe slovenskega skladatelja Cirila Krena.

KOMISIJA ZA USTANOVITEV
JUGOSLOVANSKE BOLNIŠNICE

V Buenos Airesu je bila ustanovljena mešana argentinsko-jugoslovanska komisija za

zdravniško pomoč in za ustanovitev jugoslovanske bolnišnice. Njen predsednik je dr. Oscar Ivaniševich, podpredsednik pa naš rojak arh. Viktor Sulčič. V komisiji je še več slovenskih, hrvaških in srbskih rojakov.

NOVICI IZ DETROITA

Rojaka Joe in Urška Grum sta v krogu svoje družine praznovala zlato poroko. Oba sta zadnji čas bolj rahlega zdravja in sta se letos nekaj časa zdravila tudi v bolnišnici, zdaj pa se zdravita doma. Prijatelji jima čestitajo k jubileju in toplo želijo ljubega zdravja!

Članice Slovenskega kluba na Joh. Rd. so oktobra proslavile 30-letnico svojega kluba. V ta namen so priredile 18. oktobra vinsko trgatev, ki je lepo uspela. Kakor drugod po širnem svetu se tudi pri nas v zadnjem času vedno bolj množijo grobovi nas izseljencev, precej starih ljudi pa se je tudi preselilo v toplejše kraje.

Frances Lovšin

SMRTNA NESRECA ROJAKA
V FRANCIJI

Iz domovine sem prejela pismo, v katerem mi pišejo sorodniki, da so dobili poročilo iz Francije o smrtni nesreči Jožeta Pintarja. Pokojni je bil moj bratranec, doma iz Babnega polja in lansko leto je bil z ženo na obisku v domovini. Pokojni Jože in njegova žena sta me v domovini povabila, naj odpotujem nazaj v Francijo z njima, da bom potem še nekaj dni ostala v Franciji in imela priložnost si kaj več ogledati. Tako sem tudi storila in bila sem njun gost teden dni. Jože me je vozil z avtom okrog, da sem res videla mnogo zanimivosti. Ko sem se poslovila, smo si želeli in upali, da se kmalu zopet vidimo. Kdo bi si mislil, da bo smrt tako hitro posegla in vzela življenje možu, ki je bil v najlepših letih, star komaj 43 let. Obiska v domovini je bil zelo vesel in z ženo sta že imela načrt, da čez dve leti zopet obižeta domovino.

Jenke Troha, Barbeton

Rojaki nam pišejo

NEW SMYRNA BEACH, FLORIDA

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« in za koledar. Za »Rodno grudo« se Vam že onaprej zahvaljujem. Večini rojakov tu je zelo všeč in seveda tudi meni in moji ženi. Ko gledam v njej slike iz starega kraja, se spomnim, kako sem očasih z domačega dvorišča gledal Triglav in Crno prst. Doma sem iz prelepe Bohinjske Bistrice pod planinami, na katerih rastejo planike, ki smo jim domačini rekli tudi burja. Želim Vam veliko naročnikov.

Lorenc Prezelj

GARSON, ONT. CANADA

Minilo je že leto in še več, kar sem obiskala Vaš urad in poravnala naročnino za »Rodno grudo«. Zdaj pač tako hitro se ne morem priti osebno, zato Vam po pošti pošiljam naročnino za priljubljeno »Rodno grudo«, ker ne bi radi ostali brez nje. Saj nam prinaša toliko novic od rojakov s celega sveta, zraven pa še drugega zanimivega čtiva, ki nas zanima, in toliko lepih slik, ki naju z možem še posebej spominjajo na naš nedavni obisk starega kraja. Vsi kraji, ki sva jih obiskala in vse, kar sva doživela pri vas lepega, nam bo ostalo v živem spominu do smrti.

Ker se hitro bliža božič in novo leto, voščimo vsem našim sorodnikom in novim prijateljem, ki smo jih spoznali ob našem obisku, kakor tudi uredništvu in vsem bralcem »Rodne grude« — prav vesele božične praznike in uspeha polno novo leto.

Ana Gerden

PITTSBURGH, PA.

Danes je prišla zopet »Rodna gruda« in se mi zelo dopade vsa njena bogata vsebina. Tukaj Vam pošiljam naslov novega naročnika. Mnogo prizrčnih pozdravov!

Ana Klun

DETROIT, MICH.

Pošiljam Vam naročilo za tri deset slovenskih izseljenskih koledarjev za leto 1959. Prosim, da mi jih takoj pošljete, ko jih prejmete iz tiskarne.

Frances Lovšin

Sin rojaka Okolisha ob nastopu v televiziji

WELLAND, ONT. KANADA

Članki v »Rodni grudi« mi zelo ugajajo. Ne morem si zamisljati, da bi bil brez tega edinega slovenskega časopisa, ki nam prinaša v tuji svet toliko novega o naši krasni Sloveniji. Le eno prošnjo imam. Doma sem iz Prekmurja, ki je dalo tujini veliko delovnih rok. Tudi moja žena je Prekmurka, najina sinova sta pa že rojena tukaj v Kanadi. Zelo bi bili veseli in prav gotovo tudi drugi Prekmurci vaši naročniki, če bi kdaj objavili kakšen članek in nekaj slik iz Prekmurja. Prosim, da mi »Rodno grudo« pošiljate tudi prihodnje leto, obenem tudi naročam dva izvoda Slovenskega izseljenskega koledarja za leto 1959.

Rudi Glavač

LIEVIN, FRANCIJA

Dragi mi v domovini! Pridobil sem Vam 5 novih naročnikov na »Rodno grudo«. Torej mi odslej pošiljajte 22 števil. Mojo naročilnico za 12 izvodov Izseljenskega koledarja za prihodnje leto ste gotovo tudi prejeli? Tako bom, dokler bo šlo, iz srca rad opravljal svojo narodno dolžnost na tujih tleh. Seveda bi bilo laže, če bi bili pri hiši otroci, ki imajo mlade noge — jaz pa moram kljub starosti vse korake napraviti sam. Pa bo že šlo. Lepe pozdrave!

Jurij Artič

LAICHINGEN, ZAH. NEMCIJA

Iskreno zahvalo izrekam upravi oddaje za izseljence Radia Ljubljana ter Slovenski izseljenski matici za revijo »Rodna gruda«, ki sem jo prejel brez

da bi prosil zanjo. Dragi prijatelji v domovini, iskrena vam hvala za to delo! Ne morete si predstavljati, kakšen občutek ima človek na tujem, ko prebira to priljubljeno revijo, saj si takoj za trenutek v domačem kraju. Ne bi mogel onaprej ostati brez te priljubljene revije, ki mi je tako pri srcu. Prelepe fotografije me toplo spominjajo na kraje, kjer sem hodil še v otroških letih. Morda bom kdaj našel v reviji tudi fotografijo moje domače vasice Podpadež in na sliki ženico z opranim košem — ko pospračljajo letne pridelke s svojega skromnega polja. Če srečaš takšne mamice popotnik, spoštljivo se ji izogni s poti, saj njen sinko živi v daljni Nemčiji in mamica nima človeka, da bi namesto nje oprtal koš na svoja ramena.

Torej, draga urednika tako oddaje za izseljence kakor tudi »Rodne grude«, še enkrat iskrena hvala za revijo!

Lojze Medvešek

CARROLTON, OHIO

List »Rodna gruda« se mi zelo dopade in se naročam še naprej. Prejšnji mesec me je obiskala prijateljica in videla pri meni »Rodno grudo«. Bila ji je zelo všeč in se je zanimala, kje jo lahko naroči. Pošiljam Vam njen naslov.

Mary Cek

BENING, FRANCIJA

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« in obenem naročam novi izseljenski koledar. Pozdravljam vse sorodnike in znance v domovini, prihodnje leto pa na soidenje!

Jozef Končina

CLEARWATER, FLA.

Pošiljam naročnino za »Rodno grudo«. Nisem vedela, kdaj mi je potekla in prosim, da mi oprostite. Hvala, da mi lista niste ustavili, ker bi ga zelo pogrešala. Srčno pozdravljeni!

Anna Podlesnik

BARBERTON, OHIO

Pošiljam 5 dolarjev za »Rodno grudo«. Sporočite mi, če še kaj dolgujem. Vsem v uredništvu najlepše pozdrave!

Jennie Ožbolt

HINDSMARSH ADELAIDE, AVSTRALIJA

Naročam »Rodno grudo« za leto 1959 ter novi Izseljenski koledar. Lepo pozdravljeni.

Frank Zafran

ELY, MINN.

Pošiljam Vam 3 dolarje za »Rodno grudo«. Veselilo bi me, če bi enkrat objavili sliko Cerkelj na Gorenjskem — to je moja rojstna vas.

Angela Zergaj

WAUKEGAN, NORTH CHICAGO

Hvala za »Rodno grudo«, ki se mi zelo dopade, ker prinaša veliko slik iz domovine in novic širom sveta. Le tisk je malo predroben za nas, ki imamo večinoma že sedem križev za seboj. Pošiljam 10 dolarjev za celoletno naročnino na »Rodno grudo« in 2 nova Izseljenska koledarja.

Frank Jereb

DELMONT, PA.

Pošiljam Vam 6 dolarjev za »Rodno grudo« za leto 1958 in 1959. Lepa hvala, da ste tako dolgo čakali. Želim imeti tudi Izseljenski koledar za leto 1959. Lanski koledar je prav krasen. Prav tako je tudi »Rodna gruda« zame velike vrednosti.

Rosie Gasboda

TIMINS, ONT. KANADA

Pošiljam po MO naročnino za »Rodno grudo« za nazaj in za naprej. Skušal Vam bom dobiti še kakšnega novega naročnika.

J. Gornik

EUCLID, OHIO

Po MO sem Vam poslala 8.50 dolarja za dveletno naročnino na »Rodno grudo« in za letošnji koledar. Koledar kakor »Rodna gruda« se mi zelo dopadeta, saj prinašata raznovrstno berivo in slike. Vse je zanimivo in vredno pohvale.

Čilka Vadnal

AUMETZ, MOSELLE, FRANCIJA

Pošljite mi 7 izvodov novega Izseljenskega koledarja. Kar se tiče mojega dela pri širjenju Vaših publikacij med našimi rojaki, se mi to ne zdi prav nič težko in ga bom tudi nadaljeval, dokler bom mogel. Saj sem Vam pred dvema letoma dobil dvanaest naročnikov na Rodno grudo izven Aumetza 30 km daleč. Za obiske naših rojakov sem izkoristil svoj prosti čas in za to nikoli nič zahteval. Moj oče

Balinarska skupina društva Sloga št. 14 SNPJ iz Waukegana, ki je tudi letos zmagala v balinarskem tekmovanju na proslavi Narodnega dneva SNPJ v Milwaukeeju. Isti igralci so zmagali tudi leta 1956 v Chicagu ter 1957 v Universalu, Pa. Na sliki so: Mike Mozina, Tony Hodnik, Frank Gantar, John Mesec in Josie Kozina

me je od mladih nog učil ljubiti svojo domovino in ta njegov nauk mi je za vedno ostal v srcu. Zato bom nadaljeval delo svojega očeta, ne da bi za to pričakoval gmotnih koristi.

Zdravko Leban

Hvala rojak Leban za Vaše klene besede! V ponos domovini so takšni sinovi. Ker smo medtem zvedeli, da se je Vaša družina povečala za novega člana — krepkega sinka, Vam k temu toplo čestitamo z željo, da bi bil tudi on ko doraste nekoč v vsem enak svojemu zavednemu očetu in dedu.

Uredništvo

ST. PETERS, AVSTRALIJA

Zahvaljujem se Vam za poslani koledar in »Rodno grudo«. Obojega sem zelo vesel, saj me v tujini vzpodbujata in spominjata, da sem Slovenec, ko mi prinašata našo besedo in novice iz daljne domovine. Mnogo uspeha!

Joe Mazora

CICERO, ILL.

Pošiljam po poštni nakaznici 11 dolarjev za dve naročnini na »Rodno grudo« in dva koledarja.

Fani Blazun

BRIDGEPORT, OHIO

Pošiljam pet dolarjev za novi koledar in za »Rodno grudo«; obenem pozdravljam vse čitatelje slovenskega lista po širni Ameriki in čez morje. Zvesta Slovenka

Ivanka Glivar

GIRARD, OHIO

Danes dne 19. oktobra so obiskale grob pok. Luisa Pirca pokojnikova vdova in rojakinja Rose Shuster-Bergoč in še neka rojakinja. Ob tej priložnosti je rojakinja Bergočeva videla »Rodno grudo« in me prosila, da jo naročim za njenega očeta, ki rad bere slovenske liste. Takoj sva naredila kupčijo. Dala mi je tri copake. Torej, hvala Rose in upamo, da bo tvoj očka zdrav in zadovoljen čital »Rodno grudo«. Pozdrav vsem čitateljem »Rodne grude« od

Antona Nagode

ROCK SPRINGS, WYO.

Pošiljam Vam 15 dolarjev za 6 naročnikov na novi Izseljenski koledar. Če dobim še kaj naročnikov, Vam takoj sporočim. S prisrčnimi pozdravi Vaša hvaležna »Amerikanca«

Angela in Valentin

Marcina

VSEM NAROČNIKOM IN PRIJATELJEM NASE REVIJE SE LEPO ZAHVALJUJEMO ZA TAKO ŠTEVILNE IN TOPLE OCENE »RODNE GRUDE«. ROJAKU FRANKU JEREBU IN TUDI DRUGIM NAROČNIKOM, KI ŽE BOLJ SLABO VIDIJO, SPOROČAMO, DA BO »RODNA GRUDA« V PRIHODNJEM LETNIKU TISKANA Z VEČJIMI ČRKAMI. VEČ O TEM, KAKŠNA BO »RODNA GRUDA« V PRIHODNJEM LETU, BERITE POSEBNI ČLANEK V DANAŠNJI ŠTEVILKI.

Lojze Zupanc

Kako se je vragu godilo v Beli krajini

Vrag-bedak se je namahnil v Belo krajino. Ko se je že do-dobra naletal in zlačnil, je v neki hiši poprosil za hrano. Doma je bila samo osebenka. Za večerjo si je kuhala debelačne žgance. Ker pa je bila ženska stara in brljava, vraga ni spoznala. Natresla mu je debelačnih žgancev v latvico.

Vrag je pomlatil žgance. Kmalu pa ga je pričelo žejati. Pohitel je h Kolpi in se napil vode.

Od vode in debelačnih žgan- cev ga je začelo gristi po tre- buhu. Šel je dalje ob vodi in prišantal do dolskega mlinarja. Potožil mu je, da ga boli tre- huh in ga poprosil za žganjico. Mlinar pa je bil šaljivec in ker je vraga prepoznal, mu je ob- ljubil za zdravilo dobro žga- njico rekoč: »Tukaj je stekle- nica, polna žganja. Lahko ga popiješ, a samo pod pogojem, da steklenice ne boš nagnil...«

»Tega ne morem,« se je na- kremžil vrag.

»Pa se naredi majhnega in zlezi v steklenico,« se je mli- nar zasmeljal.

Kaj je hotel vrag. Spoznal je, da ga je mlinar prepoznal. Ker bolečine v trebuhu niso popu- stile, je izdihnil sapo in se zguzil ter se napravil majhnega, da je lahko zlezal v steklenico. Komaj je pričel lokati žganji- co, je mlinar brž potisnil za- trdek v grlo steklenice — in vrag je bil ujet! Prosil je in javkal, naj ga mlinar izpusti. A dolski mlinar — ne bodi len! — je zalučal steklenico z vra- gom v Kolpo.

Steklenica je plavala po vodi tri dni in tri noči. Potlej jo je ujel krasinski brodar. Poteg- nil jo je z veslom na brod, od- mašil in poduhal ter padel vznak. Tako je zasmrdelo iz steklenice...

Vrag pa je brž zlezal iz ste- klenice, zajel sapo, se napihnil

in pričel bentiti ter groziti bro- darju, češ da ga je on zaprl v steklenico.

»Jaz te bogme nisem!« se je rotil brodar. »Sploh pa ti ne verjamem, da si bil v stekle- nici. Le kako bi mogel tak or- jak zlesti v steklenico, ki je tako majhna, da bi še nosu ne vtaknil vanjo!«

»Ho, ho, saj se lahko napra- vim majhnega...« je zatrjeval vrag.

»Mogoče, da se res lahko na- praviš majhnega, ni vrag, saj si vrag!, ampak tako majhnega pa že ne, da bi mogel zlesti skozi tole ozko grlo,« je brodar izkušal vraga in mu kazal pra- zno steklenico.

»Pa poglej, če zmorem ali ne!« se je hvalil vrag-bedak, ki mu je bilo dosti brodarjeve nejevernosti, izdihnil sapo, se zguzil in zlezal v steklenico...

Komaj je potegnil pete skozi grlo steklenice za seboj, je bro- dar, kot bi mignil, zamašil ste- klenico — in vrag je bil spet ujet. Milo je prosil brodarja, naj ga izpusti. Ta pa, sit vseh vragolij, je vrgel steklenico z vragom v Kolpo.

Steklenica je plavala po vodi sedem dni in noči. Potlej so jo božakovski ribiči potegnili z vršo na dan. Komaj pa je naj- bolj radovedni ribič odmašil steklenico, že je iz nje skočil vrag. Ker je bil lačen, jo je na vrat in na nos ucvrl v bliž- nje trtje, kjer je zorelo grozd- je. Božakovčani pa za njim! Ujeli so tatu in ga vrgli v Kol- po. Vrag se je potopil, plaval pod vodo k bregu in se potulil pod Magdalensko skalo. Ali, ko so se pod večer vrnili ribiči v domačo vas, so našli vraga v neki hiši, kjer so tisti dan baš pekli kruh. Čepel je na peči in se sušil.

Kam bi Božakovčani z vra- gom! Iz vse srenje so se zbrali kumeki in kumice na posvet.

Dolgo so se posvetovali, konč- no pa so vraga obsodili na pra- nje ovčje volne. Ostrigli so črnega ovna, nametali črno vol- no v nečke in poslali vraga h Kolpi, rekoč:

Ker si bil tat,
pojdi črno volno prat!
Kadar bo volna bela,
boš spet prost tega dela..

In vrag-bedak je odšel črno volno prat, kakor so mu naro- čili Božakovčani. Pral je in pral, drgnil je in drgnil, toda volna ni pobelega; prej so od starosti pobebele njegove smrd- ljive dlake.

Božakovčani pripovedujejo, da pod Magdalensko skalo vrag-bedak še dandanašnji pe- re črno volno in preklinja, ker je ne more pobeleti. Če ne ver- jamete, pojdite gledat.

Uganke

Čitaj ga pravilno
z njim omlatiš žito,
nikdar pa otrobe.
ali pa narobe,

Чепел

Čuden sam — ima oči,
kmet na kose ga razreže
in jih v zemljo posadi:
na jesen mu to zaleže,
ker iz njih spet sad dobi.

Крмпит

Zelena, košata,
po steblu kosmata,
res čudna je roža;
če kdo jo poboža,
ljubezen odreče
in koj ga opeče.

Копита

Trda je in kriva,
z roko vsak jo cuka;
če je nagajiva,
jo še bolj poruka
pa čeprav ni živa.
Joj, saj to je — —

Клјука

D R O B T I N I C E

MOST — ZNANILEC VOJNE

Leseni most čez Savo pri Krškem je že obhajal 100-letnico in že davno bi moral iti v pokoj. Leta 1914 so se pripravili, da bi zgradili betonskega, toda račune jim je zmedla vojna. Krpanja, popravila, podporniki in vse je pomagalo, da je most preživetaril do leta 1940. Takrat so bili spet pripravljene novi načrti, delo bi se imelo v kratkem začeti, a glej ga spaka, spet vojna! Zdaj se spet precej govori o novem mostu, toda Krčani pravijo: »Ne! Ne načenjajte mostu! Nočemo vojne!«

PLESISČE
NA 500 LET STARI MURVI

Na dvorišču Serzentove domačije v Kobilju na Krasu raste murva, ki je stara že okoli 500 let. Trije veliki možakarji je ne obsežejo in zdaj ji le še z obroči in okovi branijo, da bi razpadla. Še 50-letni ljudje pomnijo, da je bil iz balkona hiše speljan hodnik na murvo in da je bil krog in krog murve 4 metre nad zemljo hodnik. Ob posebnih svečanostih so tudi plesali na murvi, sicer so se pa otroci v senci njenih vej radi igrali.

PIPA, S KATERO PUHATA DVA

V Vodicaх za Šmarno goro je svoje dni neki izdelovalec pip izrezljal pipo, ki predstavlja moža s košem na rami in pipo v ustih. Ko je lastnik kadil, je tudi možič s košem pridno puhal dim iz ust.

SKUPNA STAROST
DVANAJSTIH MEŠČANOV — 1058 LET

Mesto Lož na Notranjskem se lahko ponaša s čudovitimi starinami. Dvanajst meščanov ima skupaj 1058 let. Najstarejši meščan Jovančič in njegova žena imata sama 191 let. Jovančič še pri 99 letih rad in krepko zapoje v gostilni. Hribarjev oče, ki ima 87 let, pa pozimi, ko je bil na neki ohceti, ni zamudil nobenega plesa.

MLINSKO KOLO
Z NEMSKIMI ČELADAMI

Blizu Lesična na Kozjanskem se vrti kaj čudno kolo zgodovine. Prve dni po vojni, ko je vsepovsod ležalo dosti nemških

čelad, jih je Vinko Koželj zbral in znosil domov. Prikoval jih je na velik obroč, le-tega pa na mlinsko kolo tako, da mu zdaj nemške čelade pridno vrtiljo mlin.

KOKOSJE GNEZDO
V 3000 LET STARI ČELADI

Ko je neki kmet blizu Kamnika oral in mu je zaškrtalo pod plugom, je izvlekel iz brazde svojevrstno bronasto čelado. Odnese jo je na skedenj, saj je bila kakor nalašč pripravna za gnezdo. Dolgo in pridno so kure nesle jajca in valile v njej, dokler ni zvedel zanjo vneti zbiralec starin g. Sadnikar iz Kamnika in ugotovil, da je to prava keltska čelada, stara najmanj 3000 let, vredna pa celega premoženja.

PETELIN — AKROBAT,
KI NA UKAZ ZAPOJE

Jakob Intihar v Bločicah ima petelina, ki, kadar ga pokliče, skoči na roko in na ukaz »pišek zapoj« glasno zakikirika. Zna tudi pokazati, kako je močan in kako nima rad putk. Intiharjev brat, ki živi v Franciji, pravi, da čeprav jo je prekržaril podolž in počez, kaj takega še ni videl.

PRITRKOVALEC

V Gočah, nedaleč od Vipave, je bil rojen in je tudi pokopan Ivan Mercina, profesor glasbe, komponist in zvonoslovec. V Gorici je poučeval in vodil tri slovenske zборе, izdal pa je tudi knjižico, ki ji verjetno ni enake — Pritrkovalec. V njej daje profesor Mercina navodila za vse mogoče načine pritrkavanja. Stari ljudje v vasi vedo povedati, da je bilo pritrkavanje pod njegovim vodstvom nekaj nepozabnega. V zvoniku so imeli pred prvo svetovno vojno štiri zvonove s tonom D, F, G in A, torej glasove v klasičnih intervalih. Vneti propagator te najglasnejše glasbe je imel v svojem stanovanju v Gorici male zvončke vseh mogočih glasov in vabil fante od blizu in daleč na pouk pritrkavanja.

KAKO SO SENTPETRČANI HOTELI
SVOJO VAS POVISATI V TRG

Menda se je pisalo 1895 ali 1896, ko je v Sentpetru vesela in razgreta fantovska družba sklenila, da bo odtelej Sentpeter ob Sotli trg in ne več vas. Do-

Janez (John) Gornik iz Toronta v Kanadi in Rezka Zajc iz Ljubljane sta se v avgustu v Ljubljani poročila. Bločani, Belokranjci, Dolenjci in Ižanci, ki žive v Kanadi, poznajo in cenijo Janeza kot mirnega in marljivega delavca in dobrega tovariša. Najdelj je delal v zlatem rudniku v Kirkland Lake Ont., od tam pa se je preselil v Toronto, kjer je bil zaposlen pri Departement of National Defence.

Letos je po dvaintridesetih letih obiskal svoj rojstni kraj. Potoval je največ z avionom in je trajala vožnja od Toronta do Ljubljane ravno 60 ur. V Torontu ima svoj lepi dom, kamor bo zdaj povedel svojo ženko. Rezka in Janez, mnogo sreče na skupni življenjski poti!

Lojze Zdravje

sti manjša Podsreda je imela tržne pravice in javni znak za trg »pranger« — sramotilni kamen. Kdo ve, koliko rodov Šentpetrčanov je že bodla v oči ta »krivica« in zdaj so jo hoteli izbrisati. Nekega večera, šlo je že proti polnoči, so se pritihotapili Šentpetrčani v Podsredo. Imeli so noge zavite v žaklovino, prav tako konji in še kolesa voza so bila skrbno tapecirana z vrečami. Izpulili so sredi trga stoječ sramotilni steber in ga odpeljali domov. Seveda so ga morali kar drugi dan v spremstvu žandarjev odpeljati nazaj. In Šentpeter ob Sotli je dandanašnji še vedno vas. V Podsredi pa so za vsak primer — steber močno zabetonirali.

EDINA GODBA NA GORISKEM

Ko je vsa Gorica drugega maja 1945 proslavljala osvoboditev, se je po njenih cestah razvil mogočen sprevid. V začetku, za zastavami, je korakala godba, a takrat se ni nihče spraševal, kje se je vzela. Pot do njenega prvega nastopa pa ni bila lahka. Jože Petrovič je zbral v Biljani, ki pa je bila na gosto naseljena z Nemci, več mladih fantov in začeli so osem mesecev pred osvoboditvijo z vajami. Seveda, godba na pihala naj ima tajne vaje! Skri-

vali so se po šupah, vadili kolikor se je dalo tiho po kletah in bunkerjih. Vedno so imeli straže razpostavljene na vse strani, ki so brž naznanile, če se je bližala kakšna nemška patrolja. Kapelnika Petroviča so Nemci petkrat ujeli in komaj se je izmazal. Ves trud pa je bil poplačan na dan osvoboditve, saj so samo oni igrali tisočem in tisočem Goričanom, Vipavcem, Krašovcem, Bricom in drugim.

STARE LIPE V NOVI LIPI IN NOVA V STARI LIPI

Človek bi sodil, da bodo v vasi Stara lipa pač stare lipe. Toda ni tako. Prav narobe. Sosednji vasi Stara in Nova lipa v Beli krajini imata vse, kar je v zvezi z lipami, postavljeno na glavo. V Stari lipi imajo komaj malo, nekaj let staro lipico, medtem ko je v Novi lipi več pravih velikank, starih po nekaj sto let.

ZE VNAPREJ SI NAROČE POSMRTO PESEM

V Cerknici živi 56-letna Ivanka Korče, ki na željo sorodnikov umrlega brž skuje pesmico o njegovem življenju in jo deklamira ob grobu. Več Cerkničank se je že v naprej priporočilo za ganljive stihe. Korčetova, ki je skoraj povsem

slepa, pesnikuje že od mladih nog in to za vse priliko: od nagrobnih do takih za rojstni dan, pozdravov izseljencem v tujino, do pesmic, ki so primerne za odkritje prapora ali spomenika, obletnice porok in državne praznike.

PEŠ POD ZEMLJO IZ POSTOJNE V PLANINO

Italijani so namenili potoku Uncu, ki priteče na svetlo blizu Planine, posebno strateško nalogo. S pomočjo barvanja vode so namreč ugotovili, da sta Pivka, ki teče v Postojnsko jamo, in Unec v medsebojni zvezi. Kanili so prebiti prehod in ga uporabiti za tajen dostop njihovih čet ob nameravanem napadu na Jugoslavijo. Prodrli so nekaj kilometrov ob toku Unca in vsekali v skalo pot ter zgradili 15 mostov čez podzemsko jezera in previse. Kajpak so po kapitulaciji Jugoslavije delo opustili, ker jim ni bilo več potrebno.

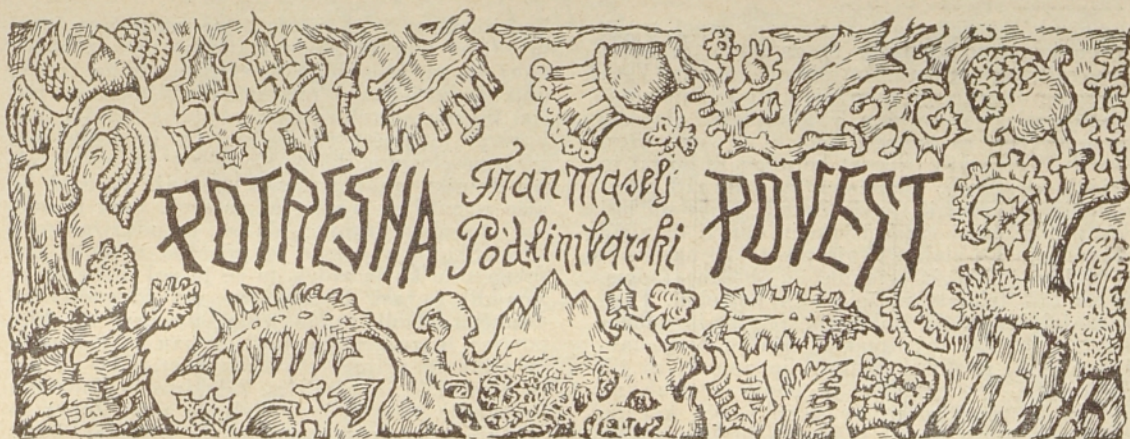

IZ UREDNIŠTVA

Popravljamo. V 7.-8. številki Rodne grude smo v članku Osemdeset let rojaka Ludvika Medveška pomotoma oblekli v vojaško suknjo njegovega sina Jožeta, ki živi v Ameriki. V resnici pa je izkušen mehanik in je skupaj z bratom Jankotom že več let zaposlen v tovarni »Chase Brass Co.«. Izmed otrok rojaka Medveška, ki žive v Jugoslaviji, imata čin polkovnika sinova Ludvik in Dolfe. Ludvik je ma-

gister farmacije, Dolfe je pa zdravnik rentgenolog in je sedaj upravnik velike vojaške bolnišnice v Splitu.

Vse naročnike opozarjamo, da smo pri pošiljki dvanajste številke na ovitku označili, kakšno je njihovo stanje naročnine. Tiste, ki so z naročnino v zaostanku, vljudno prosimo, da nam isto čimprej poravnajo. Obenem se zahvaljujemo vsem tistim naročnikom, ki so nam tudi v letošnjem letu pridobili kar lepo število novih naročnikov. Posnemajte jih!

XVI.

Danič je sedel že pri knjigi, ko se je prvičkrat potreslo, in ostalo mu je še toliko razsodka, da je nategnil nase vrhnjo suknjo, dasi je vse ropotalo in šklepetalo v sobi. Ko se je drugič zazibalo, je bil že sredi trga pred rotovžem. Tu ga je prevzela neznanska groza. Zgrudil se je na stopnico pred vodnjakom in kakor omamljen je obsedel za nekaj časa brezčutno. Kmalu ga je predramil hlad. Opetekaje se je vstal in ves je drhtel, vsi živci so mu bili pretreseni in razburkani. Prva njegova jasna misel je bila Rezika. Kaj bi bilo, da je ona v Ljubljani! Umrla bi, koprneč v grozi. Zavil je nazaj v Špitalsko ulico; tam je bilo njegovo stanovanje. Dandanes, ko že ni več prejšnje Špitalske ulice in ne Daničevega stanovanja, pripoveduje profesor, kadar pride govorica na potresne dneve, da ne more razumeti, kako ga je tisto uro obšlo toliko hladnokrvnosti, da si je upal nazaj v svoje stanovanje po palico. Potem pa je bežal preko razbite opeke in gramoza, ki je na debelo pokrival tlak nesrečne Špitalske ulice, nazaj na trg. V svitu redkih svetilk so hiteli ljudje mimo njega. Vse je vrvelo, kakor da je vsakomur za petami ljuti sovražnik, ki je sredi noči pridrl v mesto. Vse se sli, vsem je nebeški gospodar odpovedal bivališče! Plahih lic in strmečih oči je šel Danič in negotovih korakov, ko da je zdajci prišel v tuje, neznano mesto.

Povsod se mu je zdelo, da je poteptana človeška sila. Kadar se potrese, se mu zdi, da zemlja uhaja njegovemu koraku, da ne more dobiti trdne točke, kamor bi stopil. Celo uro je taval po mestu. Mnogo je mislil o hčerki in mnoge muke so mu prizadele te misli; sedaj ga je nekoliko ogrela nada, da v Gabrovcu ni tako, kmalu zatem pa je nov sunek podrl to nado in neskončna bolest mu je zatrepetala na očeh in na trdno stisnjenih ustnicah; blagroval se je, da hčerke nima pri sebi, a kmalu zatem je zopet koprnel po njej, čuteč grozno osamljenost.

Sel je iskat voznika, da bi ga peljal v Gabrovce. Spotoma je pozvedoval, se li kaj ve, kako daleč sega potres. »Ali se kaj ve, kako je na deželi?« je vprašal navsezadnje gručo ljudi, ki je bila zbrana pod kostanjem za Ljubljano. Iz gruče se je izluščil izza privzdignjene okajene svetilnice piskav ženski glas: »Tukaj na oglu stoji baba in prerokuje iz kart,

da se trese ves svet in ne samo zemlja. Veste, svet in zemlja ni isto; svetu pripada zemlja in vse, kar vidimo na nebu, vse zvezde, vidne in nevidne, vse to je svet, ako še ne veste; tako se bere v bukvah; zemlja je pa edino ta kepa, ki stojimo na njej. In ista baba prorokuje, da se bo treslo tri dni in tri noči; četrto noč se bo pa tudi še treslo in padla bo zvezda na zemljo, pravi baba, in gorje nam, če pade na suho. Zato molimo, da bi zvezda padla v morje in da nam prizanese neskončno usmiljeni bog, ki vlada na nebu, na zemlji in pod zemljo!« V tolpi so udarili v glasno molitev.

Za Ljubljano je videl sedeti poleg svetilnice na sodčku sključenega in mršavega človeka, zavitega v havelok. Profesor se je ob pogledu na to zvito postavo spomnil slike našega stvarnika, katero je božji slikar na stropu sikstinske kapele zaradi nedostatka prostora tako mojstrsko sključil, da se ji čudijo kristjani in nekristjani. Pa je šel bliže k zgrbljeni osebi. V njej je spoznal učenjaka Goremiko, tistega, ki se je z njim prepiral pred leti zaradi slovniških oblik. Izza onega prepira sem nista, razen mrzlih službenih pozdravov, še nikdar govorila. Nocoj pa se je otajalo v led zakovano srce in z neko gorkoto v glasu je Goremika zaklical: »Bog te živi, prijatelj Danič! Glej, dolgo sva se prepirala, kako se piše prav: čevljev ali črevljev; pa glej me, nocoj nimam na sebi ne črevlja ne čevlja, ampak v copatah sem odnesel življenje iz razsute hiše. A življenje je tudi v copatah še življenje.« Danič se je smeje poslovil z učenjakom.

Prišel je na Marijin trg. Tudi tukaj je bilo dosti ljudi. Glasno molitev je tu slišal in plaho govorjenje. Poslušal je radovedneža, nekoliko izpitega človeka, ki je pravil, kako se mu je ob prvih sunkih sanjalo, da je pri vojakihih topničarjih, da njegova baterija besno vihra preko polja in on da sedi poleg težkega topa, in pod njim bobni zemlja, peketajo konjska kopita, rožljajo težki vozovi in on se v divji dirki premetava na trdem sedlu. Videl je drugega človeka, ki je nepremično kakor panj stal poleg ženske, ki je zibala dete, ter topo zrl predse, kakor da mu je zastala misel, prenehala ljubezen, želja in življenje. Trop vojakov je hitel preko trga in zavil v Frančiškansko ulico; slišalo se je od tam hreščanje opeke in gramoza, lomečega se pod njih trdimi koraki. In glej, na

stopnicah frančiškanske cerkve je zapel tenko in enakomerno zvonček in za njim je nesel duhovnik popotnico umirajočemu bolniku. Vseh oči so se obrnile na duhovnika, ki je že s stopnic blagoslavljal vernike. S sklonjenimi glavami so se uvrstili za duhovnikom, ki je zavil proti Zvezdi. Na vsakih trideset korakov je postal in dvigal odrešenje. Danič se je pridružil sprevodu in ga spremil tja do Zvezde. Tam sta bili dve prodajalnici razsvetljeni in odprti in njiju gospodarja sta stala s svojo postrežbo na pragu in delila jedila in krepila in obleko ljudem, ki so bili teh stvari željni in potrebni. Pred prodajalnicama je duhovnik postal in blagoslavljal; ob bučanju pod zemljo je blagoslavljal one, ki so delili dobrote, in one, ki so jih prejemale. Vsa množica je padla v prah na kolena in vsem so prišle solze v oči, ker do takrat še nihče ni bil priča, da bi bilo veliko delo usmiljenja deležno takšnega blagoslova.

Vedel je za voznika, ki ga je že vozil in je stanoval v Frančiškanski ulici blizu cerkve; tega je hotel poiskati in najeti. Ko bi pa voznik ne hotel ponoči zapreči, bi si ga rad zagotovil, da zapreže precej, ko se zdani. Pa tisto hišo je našel porušeno. Postal je pred njo in oprezoval, ali biva živa duša v njej. V hiši je vladala mrtvaška tihota in tudi na dvorišču se ni ganil nihče.

»Ali iščete morda koga iz te hiše?« ga je vprašala zasoljena žena, ki je prišla od Ljubljane gori in skrivala roki za obrsno ruto: »Vsi prebivajo nocoj tu zdolaj za vodo.«

Danič je povedal, kaj bi rad.

»Pa niste vi gospod profesor Danič?« je vprašala žena.

»Sem.«

»Oh, moj mož je tisti, ki ga iščete. Pravil je, da vas je že vozil. Kje pa imate svojo gospodično hčerko?«

»Na kmetih.«

»Potem bi seveda radi na deželo. Bog se usmili! Pa naš je napregel že pred pol ure. Neka gospa je prišla sama ponj in nemudoma je moral z njo, namreč moj brat je peljal namesto mojega moža, ker imamo bolnega otroka.«

»Kaj pa mu je?«

»Bolan je bil že poprej, nocoj se mu je pa shujšalo, ko vso noč ni miru. Edinega otroka nam nebesa ne smejo vzeti. Ali veste, gospod profesor, katera lekarna bi bila nocoj odprta?«

»Nič ne vem, mati, mimo nobene menda nisem šel, ali pa je nisem videl.«

»Moj bog, morda bo treba čakati do jutra. Če želite, kakor pravite, na deželo proti Domžalam, bo najbolj, da stopite na Posavje; na kmetih boste nemara dobili priložnost, da se popeljete naprej, kamor hočete. Pogledala bom k mestni hiši, je li ondi lekarna odprta. Bog vas varuj in vam daj srečo na vaši poti!«

XVII.

Danič ni več omahoval. Edinega otroka nam nebesa ne smejo vzeti! — te besede so se mu zasadile v dušo. Bolezen tujega otroka ga je tako oplašila, da več ni mogel odoleti svojemu srcu. Ne temna noč ne utrujenost ga ni mogla več držati v mestu. Naputil se je na Dunajsko cesto, da stopi nemudoma na Posavje. Čim dalje je šel, tem bolj je ponehaval utrujenost, tem bolj je rasla telesna sila in z njo bodrost duha.

Že hiti mimo Sv. Krištofa, kjer mu počiva žena, in zdi se mu, da gleda materino oko iz nebes nanj in ga vzpodbuja k vztrajnosti na trnovi poti. Že hiti preko ravnega Ljubljanskega polja, kjer se je tolikrat izprehajal s hčerko. Ves upehan je prišel na Ježico. Tu je postal pri vsakem človeku, ki ga je videl za cesto; ali po vozniku je izpraševal zastoj. Posavci se niso zmenili za fajakarski dobiček. Vsak je imel svoj poseben izgovor, da se je odkrižal prisilca. Skoraj v nič se je zgrudila njegova duševna sila, ko je videl, da se je pol ure zastoj zamudil v vasi. Podobno se mu je godilo na Črnučah. Tudi tu je videl prizore in slike potresa in razgreda domišljija mu je v podobne slike in prizore stavljala hčer. Oko se mu je pomračilo in zasolilo. Z bodrostjo duha mu je upadla tudi njegova telesna moč. Zopet so opešale noge in počasno se je pomikal dalje.

Dohitel ga je voz, na katerem so peljali bolnika. Sivolas starček je šel za vozom, poleg njegava razgovljava ženska srednjih let, ki je ihté popravljala vzglavje bolniku; ob strani se je držal lestvice in neprestano gledal bolniku v obraz trinajstletni deček, v tem ko je drug deček, kakih deset let, sedel spredaj na vozu ter poganjaj rejenega in okornega konja. Danič se je pridružil krdelcu. Dasi ni vprašal po vzroku žalostnega spreveda — da peljejo bolnika in od kod, je bilo jasno — mu je pričel starček razlagati, da le-ta bolnik je njegov sin, ki je že nekaj tednov ležal bolan in ljubljanski bolnišnici in kako se je včeraj peljal ponj s snaho in z vnukoma, ker se je sinu zdravje že toliko utrdilo, da ni potreboval drugega, nego svežega zraka domače vasi; da ga je hotel šele v ponedeljek vzeti iz bolnišnice, po potresu so ga vzeli pa precej ponoči s seboj in zdaj ne vedo, ali se je bolniku povrnila stara bolezen ali ga je le strah tako premagal, da se ne more držati pokoncu, in tudi tega ne vedo, kako je doma, ali imajo še svoje stanovanje ali ga nimajo več.

Danič je bil tako potr in zamišljen, da je skraja jedva našel primerno besedo tolažbe; kmalu ga je pa človeška družba toliko obodrla, da je z njo vred še dokaj čvrsto korakal. Celo jezik se mu je razvezal in razjasnil je ljudem s kratkimi besedami svojo zadevo in kako je zastoj iskal v Ljubljani in na Posavju voznika. Ko je starček izprevidel, da je gosposki človek, ki je sedaj njegov potni tovariš, gotovo truden od dolge pešpoti, ga je povabil, naj sede spredaj na voz. Profesor je blagroval dobre ljudi, sprejel ponudbo ter prisedel k dečku. Tako se je pripeljal do onega blaženega znamenja, kjer je srečal Cijazovčevega Toneta.

Lahko si je misliti, o čem je Danič izpraševal Toneta, ko je ta obračal voz pred svetim Janezom Nepomukom, in o čem sta se pomenkovala na poti. Z neko mladeniško bojazljivostjo in negotovostjo je Tone pojasnil profesorju položaj v Gabrovcu. Daniču ni bilo tako lahko odgnati tiste velike edine misli, ki ga je mučila od polnoči sem. V tem ko so bila njegova vprašanja naperjena le na Smoletovo hišo, na njene prebivalce in na njih usodo, si je dovolil Tone, da bi prikriil svoje srčne zadeve, sem in tam postranska pojasnila, ki se Daniča niso tako silno dotikala.

»Kako je pa Rezika prišla iz sobe, če je zasul obok stopnice pod streho, kakor pravite?« je vprašal Danič.

Tone in profesor Danič na poti proti Gabrovcu

»Njo in Polonico smo spravili skozi okno na tla.«

»Po lestvi?«

»Da. Tudi Komarjeve smo na podoben način morali nesti izpod strehe. Tam smo ves krov raztrgali, preden smo mogli spraviti družino s kurjih gredi.«

»Ali ste pri Smoletovih tudi vi pomagali?«

»Da vam pravico povem, gospod profesor, deklici sem sam spravil izpod strehe, sam sem še o pravem času prinesel lestvo.«

»Le hvala bogu, ki vas je poslal, ko je bilo treba pomagati pri Smoletovih,« je povzel profesor.

»Mati Smoletova so me poklicali na pomoč,« je pohitel Tone z zamolklim glasom pojasnjevati, kako se je zgodilo, da je bila njegova pomoč tako hitra. Razložil je s kratkimi besedami ono zgodbo o stričevih tolarjih in o svoji vožnji, a modro je zamolčal Rezikino nezavest in kako je deklici izpiral rano in jo na rokah nesel iz podirajoče se hiše. Namesto tega je

razgrnil pred profesorjem svojo teorijo o potresih, ponavljajoč, kar je trdil že v Gabrovcu, da je trepetlikala zemlja nemara že v nedeljo čez dan in da je bilo ono trepetlikanje morda dim pod zemljo skritega ognja.

Daniču se je odvil velik kamen od srca. Prijeten se mu je zdel glas srčnega mladeniča in blagroval ga je za njegovo vrlo delo, izkazano Reziki, in pa zato, da mu je prišel naproti. Tudi za ljudi, ki sta jih videla na cesti, sta našla polagoma, ko je bila poravnana ona prva poglobitna zadeva, srce in besedo.

Ze sta imela za seboj ravno polje, že je drdral voziček po gabrovski dolini. Mračno in neobjetno se je razpenjal nad njima nebosklon svinčene barve in le slab prosvit je pričal, kod se nese sonce za sivimi oblaki.

Ko sta prišla popotnika sredi vasi, je čakala tam že vsa Smoletova družina ob cesti. Gorko je utripalo srce Daniču, ko je objemal svojo obvezano hčer in sama sreča je zasijala Reziki na obrazu, ko je videla svojega očeta in vod-

nika živega in zdravega. Ozirala sta se po Tonetu, pa mladenič je že izginil, pustivši sorodne ljudi, da si brez priče razložijo doživljaje pretekle noči.

XVIII.

V tistih jutranjih urah, ko se je Cijazovčev Tone vozil proti Ljubljani, se je dogodil v gabrovški dolini velik preobrat javnega mnenja. Ta preobrat je povzročilo župnikovo in Tone-tovo razlaganje naravnih stvari in mnogo je k srečnemu razočaranju dolincev pripomogla tudi ta okolnost, da se je naposled po naravni poti razrešila ona velika uganka pri Cijazovčevem kozolcu. Ta razrešitev uganke se ni počasi razlezla po vasi; burno je letela od hiše do hiše, od glave do glave. Ko je ob polnočnih urah še marsikdo veroval v antikrista in se ga bal za žive in mrtve, je že letel proti jutru od kraja do kraja doline in od ust do ust klic: »Antikrista ni! Hudiča ni!« Tako omahljivo je javno mnenje, ki se nanje toliko greši na svetu, in tolike vrednosti je včasih ono, kar se imenuje glas naroda!

Vse to, kar se je zgodilo v dolini, je seveda vplivalo tudi na hribovske predele gabrovške soteske, kjer se potres skraja ni javljal tako grozovito kakor v dolini; poslopja so v hribih manjša, nekatera tudi lesena, torej prožnejša. Vendar pa so že prvi sunki zagnali tudi po hribih vse prebivalstvo iz vasi pod milo nebo. Zbralo se je staro in mlado sredi vasi pred znamenjem, v katerem je stal leseni kip svete Ane. Ta kip imajo hribovci v veliki časti, posebno pa se zateka k njemu ženski spol. Stal je v starih časih v gabrovški cerkvi in ko je tam doslužil in dobil namestnika, ga je župnik podaril hribovskemu selu, kamor so ga slovesno prenesli ob joku in zdihovanju dolinskih žena, ki so bile tako zelo navajene videti ga v cerkvi in pred njim pošiljati svoje skrivne želje pred božji prestol.

Dolgo so hribovci stali ali klečali pred onim znamenjem, dasi menda sveta Ana v nebesih s potresom nima nič opraviti. Ko so nehali moliti, je letelo od ust do ust vprašanje, kaj to pomeni. Nihče ni vedel sveta ne pomoči. Kazali so se pa vendar še dokaj ravnodušne in vdane v voljo božjo. Kmalu po polnoči pa so se začele širiti po hribu razburljive vesti: v dolino se je pripeljal hudič, snel je streho z zvonika, v Smoletovi gostilni se je prikazal pod mizo. Precej zatem so se dvignili vznemirjajoči glasovi o sodnem dnevu in koncu sveta in naposled o vstajenju mrtvih. Kako hitro melje glas naroda! Vse, o čemer so mislili in govorili, kar so videli in česar niso videli in česar so se bali dolinci, vse to je prišlo povečano v hribovsko vas. Vsaka novica iz doline je hotela imeti svojo pravico tudi v hribih, ali do prave veljave ni mogla priti nobena, ker jo je precej pobila druga.

Umevno je, da so dolinske novice silno preplašile in zbegale hribovce. Skraja je bil strah tolik, da je zadušil vsako ugibanje; šele polagoma so prišli toliko k sebi, da so mogli poiskati vzroke strahoviti kazni božji. Nekateri so trdili, da so jo zakrivali s svojimi grehi hribovci; drugi so dolžili dolince, da so oni s svojo trdovratnostjo, brezobzirnostjo in nepopustljivostjo nakopali Gabrovcu srd božji. Vendar pa sta bili obe stranki edini v tem,

da je treba nocoj tuje krivde odpustiti, lastne pa obžalovati. Takšno krščansko mišljenje in takšna mirna odpustljivost je trajala do jutra. Ko pa je upehan sel prinesel v jutro sporočilo, da so postali dolinci vragotajci, ker gre po dolini le en klik in ta klik pravi, da hudiča ni, je zopet zavrelo po hribovskih predelih. Vse je ostrmelo in se zavzelo. »Kako je mogoče, da ni peklenškega kralja, ki smo se o njem toliko naslišali v cerkvi in doma!« tako so se posve-tovali razburjeni vaščani. Če taje v dolini vraga, tedaj cvete tam že kriva vera, ki se bode razširjala pred koncem sveta — tako so sodili vobče in nasploh razsodili moške. Iz mnogih glasov pa, ki so leteli po hribovski vasi, se je jasno razločil glas Luke Kozlevčarja. In tako je izpodbujal zadirčni glas Kozlevčarjev: »Sto-pite k meni, vsi vi, kar vas je iz hribovske vasi! Stojte in poslušajte! Vsi veste, koliko nadlog smo prestali od dolincev in kakšno potrpljivost smo kazali. Tepli so naše pastirje, mi smo molčali in mižali; nosili so bandera pred nami, mi smo capljali za njimi; zaničevali so nas in v nič devali, mi smo potrpe-li; pokli-cal so na svet to nezaslišano šibo božjo, mi smo jim odpustili; v vsem smo se jim pokorili zavoljo svete vere, ki nas je družila z njimi. In glejte, to jutro pride k nam glas od njih, da ga ni tistega največjega sovražnika človeštva, ki ga nočejo imenovati moja skromna usta! Kaj nam dokaže takšna trditev, če ne to, da so dolinci zašli na mehko pot krive vere, zakaj, kdor taji le en del tega, kar je pisano, nima več prave vere. In zakaj taje onega, kateremu se naj razkrehne gobec, preden zine po krščanski duši? Taje ga zato, ker so veliki grešniki in ne marajo pripoznati oblasti tistega črnega kralja, ki ga je bog nalašč ustvaril zato, da z njim poniža one, ki hočejo biti glava, a dvigne tiste, ki so bili rep. Zato je takšna moja misel in svet moj je takšen: mi ne smemo stopati na polzko pot krive vere in ne smemo se družiti z onimi, ki se nahajajo na njej. Če se dolinci pogreznejo v peklenško blato, mi jim ne moremo braniti; ako pa pravočasno preki-nemo vse naše odnose z njimi, se nas bo usmilil bog in ne bo nam žal. Idimo torej vsi, kar nas je, v dolino in predložimo gospodu župniku prošnjo, da nas pridele drugi župniji, ali da se ustanovi za naše hribe posebna soseska, ker nočemo biti s krivoverci v nobeni do-tiki več. In ta naša prošnja se mora predložiti škofu in posvetnim oblastvom na razpravo in v dovoljenje in potrjenje, zakaj, kdor ne gre po brvi, utone, kdor se brati z grešnikom, se v grehu pogrezne!«

Tako je govoril Luka Kozlevčar, ki je umel kakor oče Radecki pred bitko vneti z gorečo besedo svojo vojsko. Ko je videl vaščane za svoje strankarske namene zadosti ogrete, se jim je postavil na čelo. Zamrgolelo je po hribovskih potih in stezah in staro in mlado je v gostih trumah drlo za njim v dolinsko vas.

Ko so prihrumeli pred cerkev, sta stala tam župnik in Danič in nekaj dolinskih mož, ki so že pogledali cerkev in ocenili škodo. — Župnik ni hotel opravljati službe božje v cerkvi, ampak je dal razglasiti, da se bo opravljala pred znamenjem kraj župniškega vrta. Novica, da je tudi Ljubljano zadel potres, se je bila že razširila po vasi. O njej je vse govorilo, tisti, ki so že stali pred cerkvijo, in oni, ki so prihajali k službi božji. Kdor je imel v Ljubljani kakš-

nega prijatelja ali sorodnika, je skušal, da bi bolje slišal, priti bliže do one gruce, v kateri je Danič pripovedoval, kaj je videl v mestu in na poti v Gabrovec. In tisti, ki so najbolj želeli zvedeti, kako je tam, so se spogledovali z onimi, ki so stali zadaj, in ti pogledi so pričali, da jim težka misel stiska dušo. Vsi, ki so stali blizu župnika in Daniča, so bili vglobljeni v veliko bol zaradi vsenarodne nesreče in zdelo se je, da sedaj nobena druga misel nima prostora v človeški glavi.

Kako pa je strmel župnik, ko je Luka Kozlevčar s svojo drhaljo stopil predenj in mu objavil hribovske težnje in jih ubrano utemeljil. In dobrodušno in resno je vprašal župnik Kozlevčarja, kaj je napotilo njegove ljudi, da po taki strašni noči, ko mora vsako človeško bitje kopneti po spravi in se vse raztopi v medsebojni ljubezni, pridejo k njemu in mu stavijo takšno neizvedljivo prošnjo.

»Napotila nas je kriva vera, ki se širi po dolini in že svoje robove moli v naše hribe.« Tako je govoril Luka Kozlevčar.

»In v čem smo v dolini grešili zoper pravo vero?« ga je prijazno vprašal župnik.

»Od ust do ust leti klik, da ni vruga, da ni tistega peklenskega bitja, katero je bog ustvaril, da poniža z njim napuh in oblastnost in one, ki hočejo biti glava. Kdor pa zanikava peklenskega kralja, tudi ne spoznava več prave vere.«

V tolpi za hribovskim prvakom so pritrjevali z glavami, češ: Tako je!

Kakor se prikaže dobrodušnost, kazoč nasmeš na licih roditeljev, kadar slišita gorostasen nemsisel iz ust brbljavega deteta, tako sta se posmejala župnik in Danič. In prvič se je spomnil znanega izreka nekega francoskega misleca, pa je spojil enako s podobnim ter rekel: »Oh, ne boj se, ljubi moj Luka, za peklenskega kralja, ki je tako zelo potreben naši popačeni naturi, da bi ga bog gotovo ustvaril za gabrovske prepirljivce, ko bi ga ne bil že pred veki in veki postavil v peklo, da z njim strahuje grešni svet.« In z razgnevljenim glasom je zavpil: »Ne bojte se... še je tista pošast, ki vas bo mrevarila in vzela v svojo peklensko trlico, ako se ne izgledi vaša trma. Ali še ni zadosti gromko govoril bog v svoji prirodi z vami, da se noče povrniti sprava in mir v vaša trda srca? Ne izzivajte njegove vse-mogočnosti, da se končno ne spremeni v kazen to, kar nam je namenil v svarilo!«

Po teh besedah je župnik ostavil hribovske može ter se šel opravljat za službo božjo. Ko je pristopil v mašni obleki pred znamenje, je bila že vsa župnijska glava pri glavi zbrana na prostoru med znamenjem in cerkvijo. A bila je razdeljena v hribovski in dolinski tabor! V hribovskem taboru pa se je marsikdo na tihem veselil, da se na stari veri še nič ni izpremenilo!

Težka zračna plast, podobna svinčeni strehi, je ležala nad Gabrovcem. Čemerno vreme se je ujemalo z žalostnim dnevom.

XIX.

Od bolesti se je tresel glas župniku, ko je molil običajne molitve. Potrtega srca je klečala za njim občina.

Po končani maši je župnik stopil k studencu na kraj korita in govoril kratko propoved. Go-

voril je o zaupanju stvarnika, ki nam pošilja dan in noč, sonce in nevihto, veselje in žalost, o njegovi modrosti, ki je položila večne zakone v naročje matere prirode, ki imajo vsi isti konec, nam vsi kažejo v svojih končnih namenih božje stremljenje iz nepopolnega človeka storiti popolnega. Kazal je svojim poslušalcem na pot popolnosti s tem, da jih je spomnil njih grehov, in samega sebe je obtožil grehov, pa je prosil boga odpuščanja zase in za svoje župljane ter mu obetal popravo vseh krivic, ki so se vedoma godile v Gabrovcu. Tudi je dal v propovedi glede na svoje hribovske ovčice mesta peklenskemu kralju, ki bo prav gotovo vzel v svojo hudo trlico vse one, ki storjenih krivic ne poravnajo. Ko je prekinil govornika silen sunek, tisti, ki se je zdel mnogim najmočnejši po polnoči, je poprosil svoje vernike, da se ob tej hudi uri domislijo tudi svojih rojakov, ki trpe isto gorje, opomnil jih je, da gabrovska vas na morju slovenskega naroda ni edina ladjica, ki se hoče potopiti, pa tudi drugod vzdihujejo nesrečniki in da leži naša bela Ljubljana v razvalinah. Tu je z besedami preroka Jemerije dal duška svoji globoki boli in je klical h gospodu: »Na šotor hčere sijonske si kakor ogenj vsul svoj srd! S čim naj te primerjam, hči jeruzalemska, kakšno priliko naj ti najdem, da te potešim, devica, hči sijonska! Tvoja nesreča je velika, kdo te naj izceli!« Po teh besedah je pokleknil in z njim vse krdelo. Molili so za trpeče brate. Ko so vstali, so bili razmehčani, raztopljeni v dobrih namenih in potolaženi, ker so čutili vzviženost molitve za svojega bližnjega in ker jim je taka molitev rodila in množila čut lastne varnosti. Zdajci pa je zapel na gori zvon: bil je to prvi in edini zvon, katerega glas se je razlegal tisto jutro po dolini. Praznično in mogočno je donel in vsem je ta glas pretresel dušo, budil nove upe in poživiljal potre duhove. Vsi so se zazrli v goro. Župnik pa se je zopet obrnil k vernikom ter proglasil ta glas z gore za znamenje, da bo bog prizanesel človeštvu in da noče končati svoje stvaritve.

Po teh besedah je namignil ljudem, naj gredo z njim po cerkvena znamenja. Ves moški zbor se je vsul za njim v cerkev; nihče ni hotel ostati zunaj, ker bi to kazalo strahopetnost. In pripetilo se je takrat čudo in ne čudo: nobeden dolincev ni hotel stopiti k nebu, nobeden k banderom. Jeli so se spogledovati in čedalje bolj so njih pogledi leteli na hribovce. Župnik je bil s svojo propovedjo potipal svojim ovčicam na pravo občutno struno. Vse je prešinil duh sprave. Raztajalo se je staro sovraštvo, razpuhtela je prejšnja srditost kakor megla, kadar pogleda sonce izza gore. Sprva so dolinci dobrohotno prikimavali in namigavali hribovcem, naj oni nosijo danes cerkvena znamenja; ko so pa videli, da si hribovci ne upajo pristopiti — prehitro je prišla ta čast, katero so jim doslej odrekali — so jih začeli vsak na svoj način izpodbujati in vnemati.

Ko je Martan videl, kako gine vsa mrznja, ki je doslej leta in leta vladala v dolinskem in hribovskem taboru, in kako se oba tabora mešata, družita in spajata, kako je vseobčna nesreča razlila nad Gabrovcem novo strujo, strujo miru in sprave, in kako se je vsa soseska naselila pod eno streho sloge in medsebojne ljubezni, ko je vse to preudaril, se je raztajalo njegovo prvaško srce, katero so itak

mehčali že vso noč glasovi vesti in dobri nameni. Izpod čela je pogledal Kozlevčarja, a ker ga ta ni hotel precej videti, se mu je približal s stranjo. Ujele so se oči krutih sovragov, kalno je gledal ta, nedolžno oni, naposled so se medlo spojili pogledi, v katerih je toliko let gorel ogenj sovraštva. Ko sta se tako s pogledi razumela, je vzkliknil Martan: »Pobogajva se, Kozlevčar, kakor so se pobogali drugi!« Pa je zagrabil Kozlevčarja odzadi za rameni, da bi ga tiral skozi množico na prvo mesto k nebu.

Ali Kozlevčar se je spomnil dolgoletnega brezuspšnega hrepenenja po prvi časti v občini, vseh naporov, dokopati se do časti in vseh omam in razmam. Ob tem spomnu se je vzbudil v njem zopet nesrečni ponos in neka krivo razumljena značajnost mu je šepetala, naj nikar ne stopi v kolo vseobče sprave. Zasukal se je, preril se skozi množico in kakor burja je vihral v hribe. Po prvaštvu hlepečega moža potres ni poboljšal!

Poboljšal pa je potres veš ostali Gabrovec. Že mnogo let se noben sprevod ni opravil s takšno pobožnostjo in v toliki složnosti kakor tisto jutro. Po sprevodu so se Gabrovčani čez mnogo let zopet našli v starem krščanskem bratroljubju: podajali so si roke, nasmihali se drug drugemu, nekateri so se celo objemali.

Ko je Cijazovec videl, da je stari Anžič iz žepa izvlekel pipo in jo iztrkal ob prst, se mu je približal ter mu ponudil tobaka. Stari Anžič se ni branil. Moža sta se jela pogovarjati o važnih stvareh. Od daleč ju je gledal mladi Anžič ter si mel roki; tudi Cijazovčeva Lenka je to novo prijateljstvo z veseljem pozdravila. Martan je stopil k Porentu in jel nekaj govoriti o slabem posevu in da se mu zdi, kakor da bi se bila njegova njiva tekom let razširila, ker zemlja se zaradi povodnji in potresov izpreminja in mejniki se premikajo, in da bi bilo dobro poklicati zemljemerca na ogled. Smole je vabil hribovce, naj se zopet oglašajo pri njem, ker hoče nastaviti novo pristno vino, kakršnega nima nihče v dolini. Vsak je imel za svojega soseda besedo, vsi so si postali dobri prijatelji.

***

Še tisto popoldne je pregledal župnik z Daničem in nekaterimi možmi gabrovske hiše. Našli so jih nekaj zelo poškodovanih in poprave potrebnih, nekaj pa tudi še porabnih za zavetišča pred slabim vremenom. Kdor ni imel več svoje dobre in varne strehe, je bil nastanjen tam, kjer se je za silo dobil prostor. Ob dan si ni vsak upal v poslopje, čeprav je potresna sila oslabela, zvečer pa je bil že vsak pod streho, četudi ne vsak pod svojo. Smoletova hiša je bila tako olupljena in razdrapana, da za Daniča v njej ni bilo prostora. Profesor se pred pričetkom šolskega pouka ni hotel vrniti v Ljubljano; le za toliko je bil namenjen tja, da spravi svoje pohištvo iz razdejanega stanovanja. Ker ga župnik tudi v svoje, deloma podrti župnišče ni mogel sprejeti, ga je nastanil pri Cijazovcu, čigar hiša ni trpela posebne škode. V ono podstrešno sobo, kjer je navadno spala Cijazovčeva Lenka, je Smole prenesel najpotrebnejšo hišno opravilo in tam se je naselil Danič z Reziko. Cijazovec skraja ni bil vesel novih gostov, a župniku ni hotel ugovarjati. Morda komu ne bo ugajalo, da je tudi Rezika šla v gosti k Cijazovcu, morda bo kdo

v trpkih slutnjah majal z glavo ter rekel: V lep zelnik so spustili sladkosnedo ovčico. No, takšnega črnogleda lahko potolažimo in mu pove-mo, da se je vedla mlada dvojica tako vzorno, da bi ji tudi najstrožji moralist ne mogel očitati kaj nespodobnega. Rezika je bila itak vedno v Lenkini ali Poloničini družbi, in če jo je kdaj Tone ogovoril, se je to zgodilo dostojno, skoraj hladno. Čutil je izobilje globoke strasti v sebi in takšni ljudje iskrenosti ne kažejo javno. Reziki pa se je zdelo, da mu je itak že povedala in izdala vse ono, o čemer je mislila zadnje čase, in da ima njiju medsebojna izjava veljavnost za vse življenje.

Kmalu po potresni noči se je preselil stric Andrej tja, kjer ne poznajo drugih obresti, kakor one za dobra dela. Že poprej bolehen se je še prehladil v potresni noči, in nekega pomladanskega jutra je nesel smrtni angel pšnico z ljuško vred pred sodni stol najvišjega sodnika. Sorodniki so, kolikor je prav, žalovali po njem. Po stričevi oporoki je Tone postal kolikor toliko neodvisen od doma in njegova želja po državni službi se je bližala izpolnitvi. S tem se je močno dvignil v ugledu njegovega očeta, ki se ni več bal, da mu sin obvisi pri hiši ne kmet ne gospod. Tudi z Reziko se je Cijazovec kmalu sprijaznil. Njeno vedenje je bilo tako prijazno in ljubeznivo, da se je moralo prikupiti vsem v hiši.

Dve leti po potresu je mladi uradnik Tone snubil profesorjevo hčer. »Vi ste moja edinko nesli na rokah iz smrtno nevarnosti, vi ste tvegali zanjo življenje. Kdo je spodobnejši kot vi, da ji postane zaščitnik na poti življenja? Moj in božji blagoslov bodi z vama!« je dejal Danič srečnemu Tonetu.

KONEC

Dve leti po potresu se je izpolnila Tonetu in Reziki velika srčna želja

Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

O ribniških šolarjih in o učenem liscu

Lončar Matevž ni dal fanta šolat, seveda, ker je bil brez šole dosti moder. Drugi pa so dajali svoje in kar se je tega ribniškega semena modrilo po ljubljanskih latinskih šolah, mu je lončar Matevž, kadar ga je pot z robo pripeljala v Ljubljano, seboj prinašal z doma pozdravov in še česa boljšega.

Delil jim je in pravil:

»Mihec, lej, tükaj imaš kos potice! Vajš, ko so mi jo dali tvoja mati, je bila cajla. Poküsil sem jo, dobra je, lepu se zahvali materi, da si cajlu dobil, saj so cajlo poslali!

Zate, Francek, so mi boter dali tolar, lepu se jim zahvali za tolar, so dober mož. Vajš, kadar pridem mimo Nove Stifte, bom tolar dal za oznanjeno mašo zate, de se boš lahko učilu, pa ze rajnkega očeta mojega, vajš, se mi je tri noči zepored o njih sanjalu. Ti si mlad, ti bi tolar zgübil.

Ti si tüdi prišel, Jüri, prav prav! Mati te pozdravljajo pa pišče so mi dali zate, naj ti ga gospodinja speče za god. Lepu se jim zahvali. Vajš, pišče mi je ušlu, ne Laščah ga že naj bilu več ne vozu.»

Se v šolo je stopil okoli gospodov, jih izpraševat, kakor mu je bilo naročeno, in je potem pravil doma: »Vajste, mati, vaš fant drugače dobru dajla, gaspuđ so ga pohvalili. Profesar se jim pravi, kar po nemški sva govorila, posebnu gaspuđ profesar. Samu tistu so se pritožili, da je fant slab v letajn (latinščina). Pa sem jim povajdal, da se mi čüdnu zdi, de fant naj dober v letajn, ko doma taku leta, de bi najraje vse podrl.«

H koncu šolskega leta, ob pričetku vakanc je lončar Matevž mlade svoje prijatelje naložil na prazni voz in jih počasi vlekel proti domu, v prelepo ribniško dolino.

Pa se je zgodilo, da so ponoči počivali pod turjaškim klancem; lisec se je zadovoljen pasel v detelji, Matevž je smrčal na vozu, študentkom pa bližina doma ni dala spati in so ugibali šale in burke.

Pa so se Mihec, Francek in Juri zmenili in so tudi storili: sezuli so Matevžu škornje in jih nateknili liscu na sprednji nogi. Dejali so: »To bodi Matevžu za potico, za tolar, za piščel!« Potem so se potuhnili.

Zorilo se je, Matevža je zeblo v noge in se je zbudil: »Pašast, kje so škornji?«

Ozrl se je po liscu, pretetu ne bodi, kaj če so mu še lisca ukradli!

Pa ga je zagledal, široko se je prestavljal v njegovi obuteli.

Študentki so spali ali se delali, kakor da spe.

Je dejal Matevž liscu: »De si kruota učenu, sem vajdel, lahko bi bilu za profesarja, takimle že. Zetu se ti ne čüdim, de si se obulu. Ali čüdim se in ne vajm, kaku si si izpodbajzi zapajlu, ko najmaš rok.«

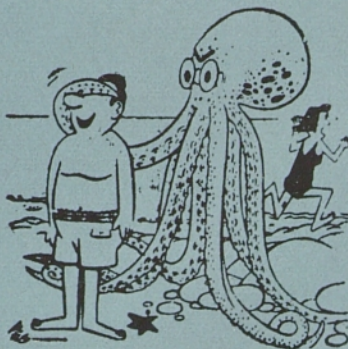
Z A S M E H

Prav za prav sem klicala onega drugega na pomoč.

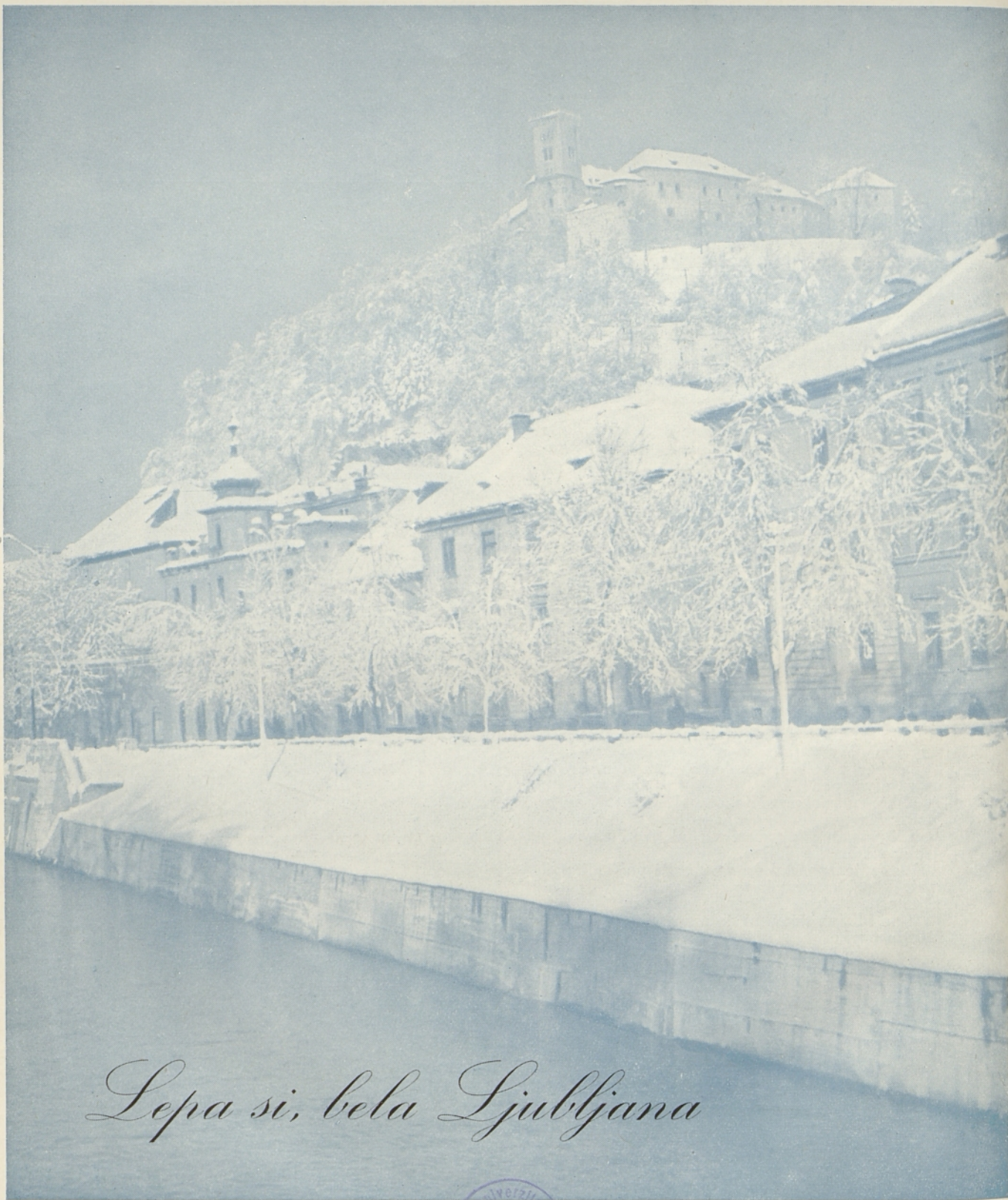

Jaz bi rad vozno karto, ne pa pikovega asa.

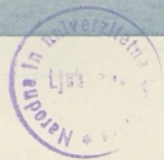

Metka? Tončka? Spelca?

Lepa si, bela Ljubljana

(foto Fr. Močnik)